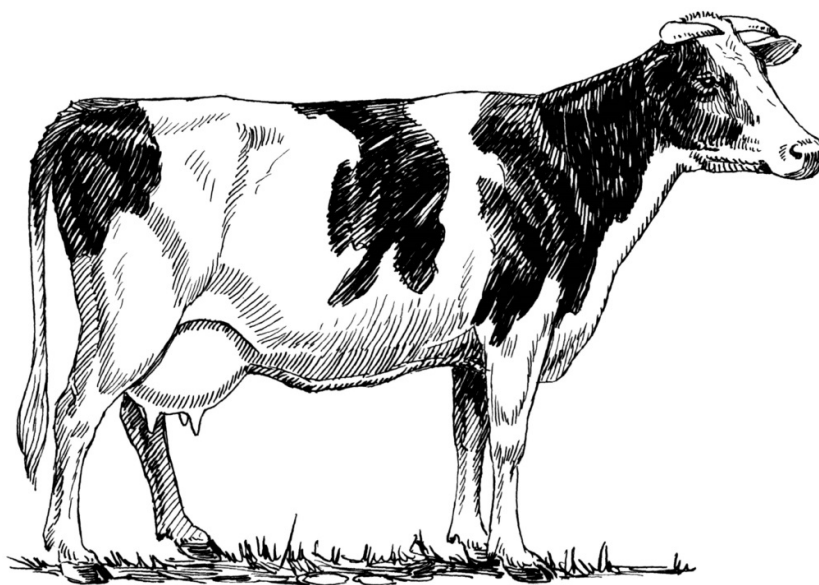

Facultat Veterinària UAB
Deontologia i Veterinària Legal
Curs 2013/14

Actualitat en legislació ecològica de boví lleter

Varvaró Porter, Arancha
Xercavins Simó, Aida

Índex

PRIMERA PART	5
1. INTRODUCCIÓ	5
2. SITUACIÓ DEL SECTOR A CATALUNYA I ESPANYA	6
3. BASES LEGALS	10
3.1. Legislació Europea	10
3.2. Nous reglaments (2014)	11
3.3. Directrius Internacionals	12
3.4. Normativa Espanyola	12
3.5. Normativa Catalana	12
4. APARTATS RELLEVANTS DE LA NORMATIVA (CE) 834/2007	14
4.1. Consideracions prèvies del reglament:	14
4.2. Objecte i àmbit d'aplicació (Article 1)	14
4.3. Objectius (Article 3)	15
4.4. Principis generals (Art. 4)	15
4.5. Principis específics (Art. 5 i 6)	16
4.6. Normes de producció vegetal (Art. 12)	16
4.7. Normes de producció ramadera (Art. 14)	17
4.8. Conversió (Art. 17)	18
4.9. Flexibilitat (Art. 22)	18
4.10. Etiquetatge (Art. 23 i 24)	19
4.11. Controls (Art. 27 i 28)	19
5. APARTATS RELLEVANTS DE LA NORMATIVA (CE) 889/2008	20
5.1. Producció ramadera (Art. 7, 8 i 9)	20
5.2. Allotjament i mètodes de cria del bestiar (Art. 10, 11, 14, 15, 16, 17 i 18)	20
5.3. Pinsos (Art. 19, 20, 21, 22, 26 i 27)	22
5.4. Tractament veterinari (Art. 23 i 24)	23
5.5. Normes de conversió (Art. 37 i 38):	25
5.6. Normes excepcionals de producció (Art. 39, 40, 43, 46 i 47):	25
5.7. Requisits de control aplicables al bestiar i als productes animals produïts mitjançant pràctiques ramaderes (Art. 74, 75, 76, 77 i 79):	27
6. RESUM PRÀCTIC DE LA LEGISLACIÓ	29
SEGONA PART: REALITAT PRÀCTICA	30
1. INCOHERÈNCIES LEGISLATIVES	30
2. ENTREVISTES REALITZADES	31
2.1. Entrevistes a tècnics i altres professionals del sector:	31
2.2. Entrevistes a productors de boví lleter ecològic (Catalunya):	32
3. CONFLICTES OBSERVATS I DISCUSIÓ	33
3.1. Conversió a ecològic	33
3.2. Ajuts	34
3.3. Assessorament	35
3.4. Flexibilitat i adaptació territorials	35
3.5. Alimentació ecològica	36
3.6. Presència de substàncies químiques:	36
3.7. Dejeccions i càrregues de N	37
3.8. Escornat/Disbudding	38
3.9. Tractaments veterinaris i profilaxis	39
3.10. Sacrificis religiosos	41
3.11. Qualitat sanitària de la llet: Infeccions mamàries i RCS	42
3.12. Qualitat dels productes ecològics:	43
3.13. Comercialització de productes ecològics	44
3.14. Importació- Exportació dels productes ecològics	45
CONCLUSIONS	47
BIBLIOGRAFIA	48

LLIBRES, ARTICLES, ALTRES:	48
RECURSOS ELECTRÒNICS:	49
ESTADÍSTIQUES:	49
ANNEX 1: ENTREVISTES REALITZADES	50
MARÍA ISABEL BLANCO PENEDO	50
OSCAR GARCÍA BARRERO	55
SARA LORDA	57
LLUÍS VILA CAMPS	59
ANNA SERRA SERRA (LA SELVATANA)	62

AGRAÏMENTS

Agraïm especialment l'atenció rebuda per part de la Dra. Isabel Blanco Penedo, que ha seguit l'evolució d'aquest treball en gran part del seu procés i ha posat a la nostra disposició els seus coneixements i àmplia experiència.

També volem agrair la col·laboració de tots els professionals entrevistats, i també d'aquells amb qui teníem previst fer-ho malgrat que finalment no es va poder dur a terme l'entrevista.

Per últim, volem fer una especial menció a aquells amics aliens al sector que han tingut la valentia de llegir-se el treball i aconsellar-nos amb la seva humil opinió.

“Paralelamente al desarrollo de la teoría de la evolución, muchos biogeógrafos pos-darvinianos empezaron a mostrar su preocupación por el elevado impacto que las actividades humanas provocan sobre los hábitats naturales. La evidencia de que la creciente capacidad de transformación humana del medio es la directamente responsable del empobrecimiento que afecta a muchos hábitats, especialmente aquellos que tienen que soportar técnicas agrícolas improcedentes o ganaderías incontroladas, concienció a muchos científicos de la necesidad de incorporar nuevas líneas teóricas dentro del marco de la ecología tendentes a establecer una relación clara entre medio ambiente y sociedad.” (Climent, 1999)

PRIMERA PART

1. INTRODUCCIÓ

La producció ecològica, orgànica o biològica, és un sistema de producció amb unes bases tècniques i una normativa pròpia amb un objectiu principal: obtenir aliments de la màxima qualitat sense fer servir substàncies químiques de síntesis (plaguicides, adobs químics, etc) ni organismes modificats genèticament (OGMs o transgènics), fent un ús responsable de l'energia i amb un control rigorós del benestar dels animals productors. És tracta d'un sistema de gestió agrària que pretén respectar els sistemes i cicles naturals d'animals i plantes, preservant i millorant el medi ambient, l'aigua i l'ecosistema.

El consum de productes ecològics mundial segueix augmentant ja que el consumidor cada cop exigeix més qualitat en els aliments i també valora que el sistema de producció sigui compatible amb el medi ambient. Certificar l'explotació com ecològica suposa un valor afegit a la producció al oferir aliments saludables i de qualitat.

La reforma de la Política Agrària Comunitària i el Programa de Desenvolupament rural van orientats a fomentar les produccions de qualitat lligades al territori i compatibles amb el medi ambient, on la ramaderia i l'agricultura tenen un paper fonamental.

L'agricultura i ramaderia ecològica, constitueixen una activitat rellevant pel manteniment dels agroecosistemes que convé tindre molt present, ja que no tan sols afavoreix l'existència d'un equilibri entre producció i sostenibilitat a llarg plaç si no que actua també en la creació i el manteniment d'un teixit econòmic i social en les zones marginals, on l'activitat agrària ja no es sustenta per si mateixa i acabarà per no resultar competitiva.

És per això que la reforma de la Política Agrària Comunitària i el Programa de Desenvolupament rural van orientats a fomentar les produccions de qualitat lligades al territori i compatibles amb el medi ambient, on la ramaderia i l'agricultura tenen un paper fonamental. Les seves prioritats són la millora substancial de la competitivitat, la creació de treball, el desenvolupament sostenible i la integració del medi ambient en la política de desenvolupament rural.

L'objectiu d'aquest treball consisteix en realitzar una revisió dels aspectes legislatius més importants en relació amb la producció ecològica, en concret sobre el boví lleter. Es pretén una lectura crítica que mitjançant entrevistes amb tècnics i productors del sector vol exposar la realitat pràctica de la interpretació legislativa. Es remarquen els principals punts clau de la legislació, així com els apartats controvertits o de difícil compliment, amb les diferents opinions i solucions al respecte.

2. SITUACIÓ DEL SECTOR A CATALUNYA I ESPANYA

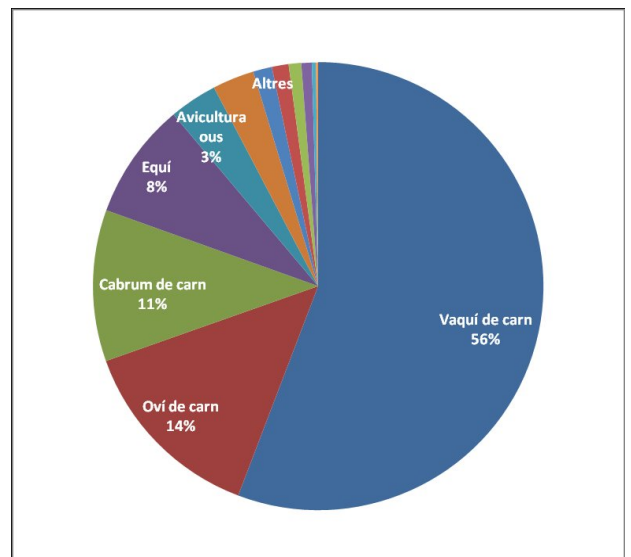
En retrospectiva, la producció ecològica a Espanya i Catalunya va tardar bastant en implementar-se, però cada cop agafa més força. En el gràfic que apareix a continuació es pot observar l'evolució que ha seguit Catalunya des de 1995 fins 2013, on és remarcable que, tant en superfície com en operadors, la producció ecològica ha tingut un gran creixement en poc temps.

Evolució d'operadors inscrits i de superfície en agricultura ecològica (1995-2013)

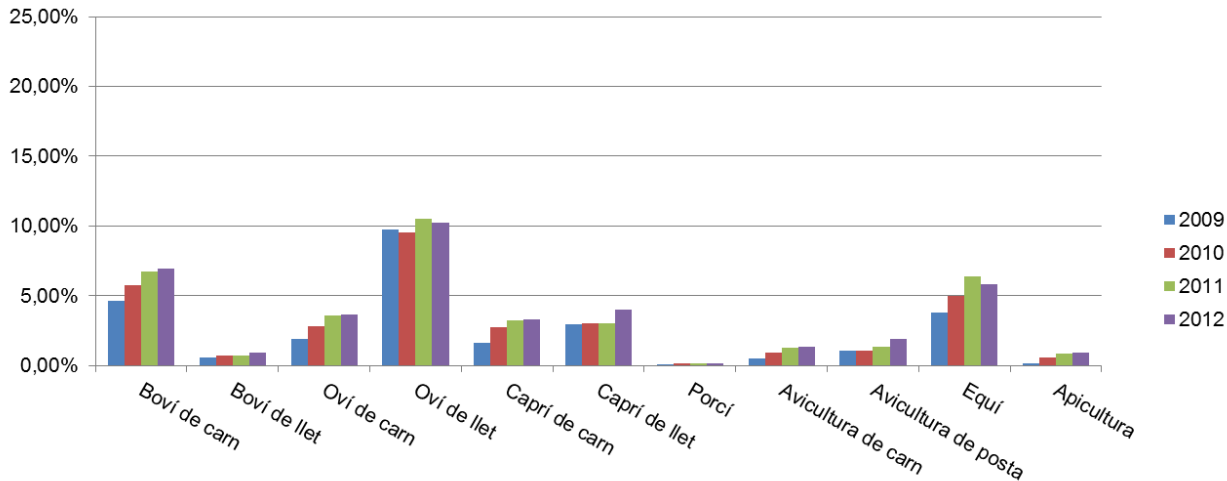

Si ens fixem però en les dades de ramaderia ecològica, i especialment en el vaquí lleter, veurem que el seu creixement ha sigut molt limitat. Al capdavant de la producció ramadera ecològica apareix el boví de carn, que suposa un 56% del total de la producció. El segueixen, però de lluny, l'oví i el cabrum de carn, i la resta són molt més reduïts.

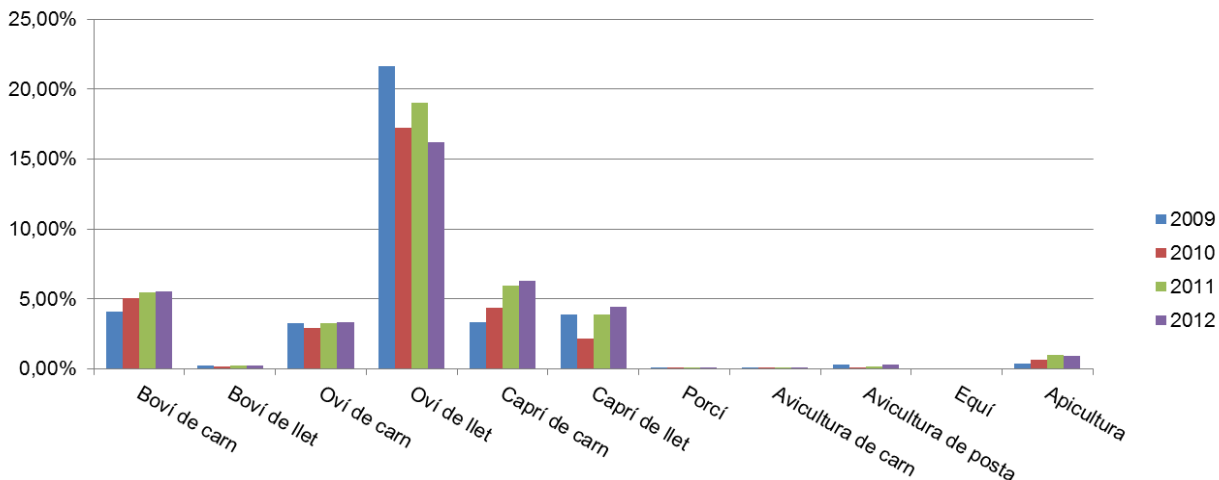
En les gràfiques podem observar l'evolució del percentatge de les diferents explotacions ramaderes en comparació amb les explotacions convencionals. Com es pot observar, el boví de llet és molt minoritari, i no s'ha incrementat gaire en els últims anys.

Evolució del percentatge d'explotacions ecològiques sobre el total d'explotacions per les diferents espècies a Catalunya

Evolució del percentatge d'caps ecològics sobre el total de caps per les diferents espècies a Catalunya

Les mateixes dades es reflecteixen en les últimes estadístiques estatals. En quant a explotacions ramaderes, el boví de carn supera de molt el boví de llet. La comunitat autònoma amb més explotacions lleteres ecològiques és Galícia, tradicionalment molt lletera i amb instal·lacions bastant extensives, que tant sols compta amb 38 granges ecològiques. La segueixen Astúries i Cantàbria, també típicament lleteres. Catalunya es queda en quart lloc, amb només 9 explotacions (mentre que de carn en té 316), amb un total de 318 animals.

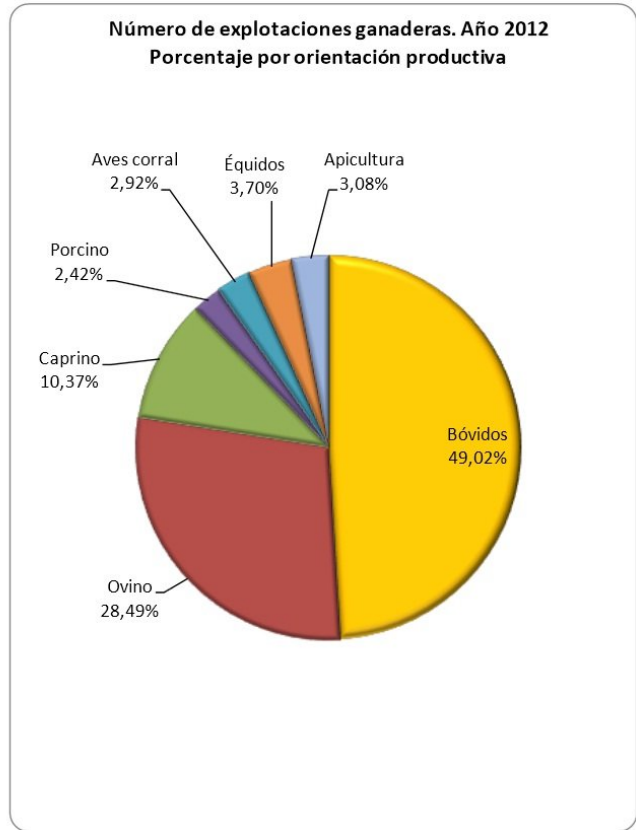
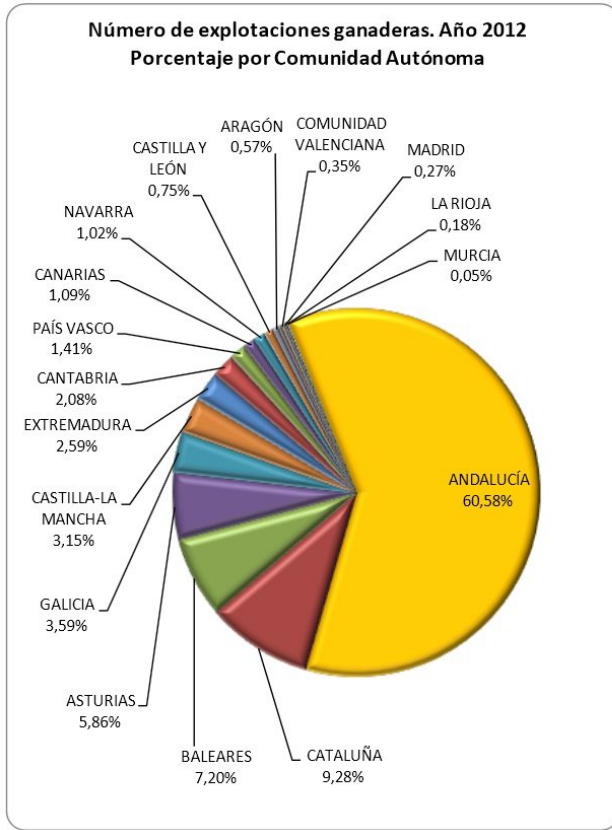
NÚMERO DE EXPLOTACIONES GANADERAS. AÑO 2012

Comunidad Autónoma	BÓVIDOS		PORCINO	OVINO		CAPRINO		AVES DE CORRAL				ÉQUIDOS	APICULTURA	OTRA GANADERÍA	TOTAL
	Carne	Leche		Carne	Leche	Carne	Leche	Pollos	Otras	Gallinas puesta	Aves cría				
								Carne	Huevos						
ANDALUCÍA	1.780		70	1.177	2	315	97	4	1	20		100	70		3.636
ARAGÓN	7		4	16		3		1		3			2		36
ASTURIAS	244	15	1	40	1	30	2			1		16	17		367
BALEARES	181	5	48	152	3	23	3	3	3	25			5		451
CANARIAS	2	1	3	7	16	4	4	2		20			9		68
CANTABRIA	59	11		14		3				5		23	15		130
CASTILLA-LA MANCHA	43	2	1	81	10	39	9	1		2		3	6		197
CASTILLA Y LEÓN	18	1		3	4		4	4		4			9		47
CATALUÑA	316	9	8	92	2	65	4	18		14		43	10		581
EXTREMADURA	95		6	53		1			1	1		1	4		162
GALICIA	100	38	4	23		15	1	15		5		1	23		225
MADRID	9	2					1					2	3		17
MURCIA				1			2								3
NAVARRA	13	2		11	3	3				1		27	3		63
LA RIOJA	1		1										9		11
PAÍS VASCO	20	5	2	17	7	2	2	2		19	1	9	2		88
C. VALENCIANA	13			4		1				2		1	1		22
TOTAL NACIONAL	2.901	91	148	1.691	48	504	129	50	5	122	1	226	188		6.104

NÚMERO DE CABEZAS DE GANADO/COLMENAS. Año 2012

Comunidad Autónoma	BÓVIDOS		PORCINO	OVINO		CAPRINO		AVES DE CORRAL				ÉQUIDOS	APICULTURA (nº de colmenas)	OTRA GANADERÍA	TOTAL
	Carne	Leche		Carne	Leche	Carne	Leche	Pollos	Otras	Gallinas puesta	Aves cría				
								Carne	Huevos						
ANDALUCÍA	95.234		1.755	334.363	1.285	18.966	16.005	6.350	1.080	16.740		447	22.494		514.719
ARAGÓN	471		1.107	9.501		246		600		15.000			166		27.091
ASTURIAS	13.394	641	6	2.797	88	1.931	66			250		77	4.752		24.002
BALEARES	881	140	1.097	21.361	637	374	39	1.010	297	3.391			138		29.365
CANARIAS	72	51	25	273	2.325	46	494	198		5.222			421		9.127
CANTABRIA	3.190	500		791		277				1.476		664	2.181		9.079
CASTILLA-LA MANCHA	3.721	56	8	51.500	8.539	4.895	2.604	3		1.142		39	2.309		74.816
CASTILLA Y LEÓN	1.658	64		1.170	2.943		1.461	2.030		2.394			3.653		15.373
CATALUÑA	23.388	318	752	20.179	868	3.311	897	16.646		29.243		271	993		96.866
EXTREMADURA	9.490		364	38.205		2			100	917		4	1.305		50.387
GALICIA	4.084	2.097	47	1.931		1.378	146	43.769		30.175			8.445		92.072
MADRID	944	663					672					31	731		3.041
MURCIA				184		1.330									1.514
NAVARRA	1.271	80		2.030	1.045	165				1.577		814	566		7.548
LA RIOJA	40		2.402										1.744		4.186
PAÍS VASCO	811	192	37	1.005	1.549	6	114	1.200		13.652	10	332	181		19.089
C. VALENCIANA	1.285			1.659			570			3.050		10	744		7.318
TOTAL NACIONAL	159.934	4.802	7.600	486.949	19.279	31.597	24.398	71.806	1.477	124.229	10	2.689	50.823		985.593

Així doncs, en el panorama general de l'estat, es repeteix de nou el que s'observava a Catalunya: els bovins són l'orientació ramadera més comuna de la producció ecològica, seguits dels ovins i cabrum, però majoritàriament de carn.

*Gràfiques extretes dels documents estadístics descrits en la bibliografia.

3. BASES LEGALS

3.1. Legislació Europea

La legislació que regula l'agricultura i ramaderia ecològica a nivell europeu es basa principalment en el Reglament (CE) 834/2007. Aquest reglament, que va derogar els precedents (RE (CE) 1804/1999 i RE (CE) 2092/1991, derogats a partir de l'1 de gener de 2009), estableix les normes bàsiques de producció, elaboració, etiquetatge i control dels productes ecològics.

Però també són fonamentalment importants dos reglaments més, el RE (CE) 889/2008 i RE (CE) 1235/2008, que fan referència a la “producció i etiquetatge dels productes ecològics respecte a la producció ecològica, el seu etiquetatge i el seu control”, el primer, i “pel que fa a les importacions de productes ecològics procedents de països tercers”, el segon.

Modificacions oficials dels reglaments:

Reglament (CE) 1254/2008 de la Comissió, de 15 de desembre de 2008, que modifica el Reglament (CE) 889/2008 pel que s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell sobre producció i etiquetatge dels productes ecològics respecte a la producció ecològica, el seu etiquetatge i el seu control

Reglament (CE) 537/2009 de la Comissió, de 19 de juny de 2009, que modifica el Reglament (CE) 1235/2008 pel que fa referència al llistat de països tercers dels quals han de ser originaris determinats productes agrària obtinguts mitjançant producció ecològica per poder ser comercialitzats en la Comunitat

Reglament (CE) 710/2009 de la Comissió, de 5 d'agost de 2011, que modifica el Reglament (CE) 889/2008 pel qual s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007, pel que fa referència a la fixació de disposicions d'aplicació per a la producció ecològica d'animals de l'aqüicultura i d'algues marines

Reglament (CE) 271/2010 de la Comissió, de 24 de març de 2010, que modifica el Reglament (CE) 889/2008 pel qual s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell, pel que fa referència al logotip de producció ecològica de la Unió Europea

Reglament (CE) 471/2010 de la Comissió, de 31 de maig de 2010, que modifica el Reglament (CE) 1235/2008 pel que fa referència al llistat de països tercers dels quals han de ser originaris determinats productes agraris, obtinguts mitjançant producció ecològica, per a poder ser comercialitzats en la Unió

Reglament d'execució (UE) 344/2011 de la Comissió, de 8 d'abril de 2011, que modifica el Reglament (CE) 889/2008, pel qual s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell, sobre producció i etiquetatge dels productes ecològics, respecte de la producció ecològica, el seu etiquetatge i el seu control

Reglament d'execució (UE) 426/2011 de la Comissió, de 2 de maig de 2011, que modifica el Reglament (CE) 889/2008, pel qual s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell sobre producció i etiquetatge dels productes ecològics, respecte de la producció ecològica, el seu etiquetatge i el seu control

Reglament d'execució (UE) 590/2011 de la Comissió, de 20 de juny de 2011, que modifica el Reglament (CE) 1235/2008, pel qual s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell pel que fa referència a les importacions de productes ecològics procedents de països tercers

Reglament d'execució (UE) 1084/2011 de la Comissió, de 27 d'octubre de 2011, que modifica i corregeix el Reglament (CE) 1235/2008, pel qual s'estableixen les disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell pel que fa referència a les importacions de productes ecològics procedents de països tercers

Reglament d'execució (UE) 1267/2011 de la Comissió, de 6 de desembre de 2011, que modifica el Reglament (CE) 1235/2008, pel qual s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell pel que fa referència a les importacions de productes ecològics procedents de països tercers

Reglament d'execució (UE) 126/2012 de la Comissió, de 14 de febrer de 2012, que modifica el Reglament (CE) 889/2008, en allò referent a les proves documentals, i el Reglament (CE) 1235/2008, en el que fa referència a les importacions de productes ecològics procedents dels Estats Units d'Amèrica

Reglament d'execució (UE) 203/2012 de la Comissió, de 8 de març de 2012, que modifica el Reglament (CE) 889/2008, pel qual s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell, pel que fa referència a les disposicions d'aplicació referents al vi ecològic

Reglament d'execució (UE) 505/2012 de la Comissió, de 14 de juny de 2012, que modifica i corregeix el Reglament (CE) 889/2008, pel qual s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell, sobre producció i etiquetatge dels productes ecològics, pel que fa a la producció ecològica, el seu etiquetatge i el seu control

Reglament d'execució (UE) 508/2012 de la Comissió, de 20 de juny de 2012, que modifica i corregeix el Reglament (CE) 1235/2008, pel qual s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell, pel que fa referència a les importacions de productes ecològics procedents de de països tercers

Reglament d'execució (UE) 751/2012 de la Comissió, de 16 d'agost de 2012, que corregeix el Reglament (CE) 1235/2008, pel qual s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell, pel que fa referència a les importacions de productes ecològics procedents de de països tercers

Reglament d'execució (UE) 125/2013 de la Comissió, de 13 de febrer de 2013, que modifica el Reglament (CE) 1235/2008, pel qual s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell, pel que fa referència a les importacions de productes ecològics procedents de de països tercers

Reglament d'execució (UE) 392/2013 de la Comissió, de 29 d'abril de 2013, que modifica el Reglament (CE) 889/2008, pel que fa referència al règim de control de la producció ecològica

Reglament d'execució (UE) 586/2013 de la Comissió, de 20 de juny de 2013, que modifica el Reglament (CE) 1235/2008, pel qual s'estableixen les disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007, pel que fa a les importacions de productes ecològics procedents de països tercers i s'estableixen excepcions al Reglament (CE) 1235/2008 pel que fa referència a la data de presentació de l'informe anual

Reglament d'execució (UE) 1030/2013 de la Comissió, de 24 d'octubre de 2013, que modifica el Reglament (CE) 889/2008, per el que s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell sobre producció i etiquetat dels productes ecològics, respecte a la producció ecològica, el seu etiquetatge i control.

Reglament d'execució (UE) 1364 /2013, de la comissió, de 17 de desembre de 2013, que modifica el Reglament (CE) 889/2008, pel qual s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell en relació a la utilització de juvenils de la aqüicultura no ecològica i de material de reproducció de mol·luscs bivalves no ecològics en la aqüicultura ecològica.

Dins de la Comunitat Europea, tots els productes i productors han d'estar regulats per aquesta normativa, i és necessari que estiguin autoritzats per un organisme de control autoritzat (CCPAE en el cas de Catalunya).

3.2. Nous reglaments (2014)

La Comissió Europea ha publicat recentment dos nous reglaments d'execució (UE) 354/2014 i 355/2014, que modifiquen els reglaments (CE) 889/2008 i 1235/2008 respectivament.¹

Al Reglament (UE) 354/2014, que modifica el 889/2008, destaca que es torna a incorporar els productes homeopàtics per als tractaments veterinaris establerts, i diversos canvis als annexos de fertilitzants, fitosanitaris i sobre l'alimentació animal.

Pel que fa al Reglament (UE) 355/2014, que modifica el 1235/2008, s'han reconegut nous països tercers per a la importació i s'han incorporat als annexos.

¹ Es preveuen canvis en la legislació ecològica, coincidint amb la reforma de la PAC. Tot i que encara no hi ha dades oficials al respecte es preveu que els aspectes que adquireixin més força siguin el benestar animal i la protecció medioambientals.

3.3. Directrius Internacionals

El Comitè del Codex Alimentari sobre Etiquetatge dels Aliments va elaborar les Directrius per a la Producció, Elaboració, Etiquetatge i Comercialització d'Aliments produïts Orgànicament (GL 32-1999), tenint en compte l'increment de la producció i del comerç internacional dels aliments produïts orgànicament.

L'objectiu de les Directrius és facilitar l'harmonització dels requisits per als productes ecològics a nivell internacional, i poden també assessorar els governs que desitgen establir reglaments nacionals en aquesta àrea. Les Directrius inclouen seccions generals pel que fa al concepte de producció ecològica i l'àmbit d'aplicació del text; descripcions i definicions; etiquetatge i declaracions de propietats (incloent els productes en transició/conversió); regles de producció i preparació, sistemes d'inspecció i certificació, i control de les importacions.

3.4. Normativa Espanyola

A Espanya, el control i la certificació de la producció agrària ecològica és competència de les Comunitats Autònomes, i per tant es duu a terme majoritàriament per autoritats de control públiques a través de Consells o Comitès d'Agricultura Ecològica territorials (organismes dependents de les corresponents Conselleries o Departaments d'agricultura, o directament per les Direccions generals adscrites a les mateixes).

Tant sols en les Comunitats autònomes d'Andalúcia i Castilla-la Mancha s'han autoritzat organismes privats per a realitzar aquestes funcions, d'igual manera que en Aragó, però en aquest cas també existeix una autoritat de control pública a part de la privada.

3.5. Normativa Catalana

Partint de la legislació europea, la Generalitat de Catalunya va considerar oportú publicar diferents normatives per tal de solucionar certes situacions ambigües de vegades ocasionades dins la situació concreta de la nostra comunitat autònoma, així com per incloure totes les espècies ramaderes d'interès català, com ara conills i cargols, no gaire contemplades en el reglament (CE) 889/2008.

Així doncs, a 23 de maig de 2012 es va publicar la Resolució AAM/951/2012, de 15 de maig, per la qual s'aprova el Quadern de Normes Tècniques de la producció agroalimentària ecològica. I posteriorment la Resolució AAM/70/2013, de 18 de gener, per la qual s'aprova la Instrucció relativa als criteris d'aplicació de la normativa europea de producció i etiquetatge dels productes ecològics (criteris d'aplicació de la normativa europea de producció i etiquetatge dels productes ecològics).

3.5.1. Garantia de la Certificació Ecològica

Pel que fa al sistema de control de la producció agrària ecològica, aquest es duu a terme pel Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE), autoritat pública de control creada l'any 1994, i que mitjançant la Llei 15/2000, de 29 de desembre de 2000, de mesures fiscals i administratives, es va procedir a dotar de naturalesa de corporació pública catalana.

Posteriorment a la publicació d'aquesta llei, va ser publicat el Decret 180/2001, de 26 de juny, que va regular la composició i les funcions del CCPAE, modificat posteriorment pel Decret 269/2001. L'estructura i la base jurídica del nou CCPAE es va completar mitjançant l'Ordre d'11 d'octubre de 2001, que va aprovar el Reglament de règim interior del CCPAE.

La certificació ecològica garanteix als consumidors que els productes amb marca ecològica o orgànica han estat produïts o elaborats seguint les normes de l'agricultura ecològica, i que han estat controlats en tot el seu procés de producció, elaboració, envasat i comercialització.

A més de la normativa específica esmentada, també és d'aplicació suplementària la Llei 14/2003, de 13 de juny, de qualitat agroalimentària en general, la qual té l'objectiu de garantir la conformitat dels productes agroalimentaris en les fases de producció, transformació i distribució.

4. APARTATS RELLEVANTS DE LA NORMATIVA (CE) 834/2007

En aquest apartat i en el proper, s'exposa la informació que considerem més rellevant per al present treball en relació al reglament. Esmentarem fragments de la llei per tal d'entendre les bases legals del sistema ecològic, i per tal de destacar a posteriori els punts més interessants i discutibles.

4.1. Consideracions prèvies del reglament:

- La producció ecològica ramadera ha d'assegurar en principi una estreta relació entre producció i la terra, així com adequats sistemes plurianuals de rotació i la alimentació del ramat mitjançant productes ecològics collits de la pròpia explotació o en explotacions ecològiques veïnes.
- Els animals han de tindre, sempre que sigui possible, accés a l'aire lliure o pastures.
- La ramaderia ecològica ha de sotmetre's a rigoroses normes de benestar animal i respondre a les necessitats de comportament pròpies de cada espècie, mentre que l'atenció veterinària ha de basar-se en la prevenció de malalties.
- El sistema de producció ramadera ecològica ha d'aspirar a completar els cicles de producció de les diverses espècies de bestia amb animals criats ecològicament. Per tant, fomentarà l'augment del patrimoni genètic dels animals de cria ecològica i millorarà l'autosuficiència, assegurant així el desenvolupament del sector.
- És precís facilitar la flexibilitat en quant a l'aplicació de les normes de producció, a fi de permetre adaptar les normes i els requisits ecològics a les condicions climàtiques o geogràfiques locals, a les diferents pràctiques agràries i fases del desenvolupament. Això ha de permetre l'aplicació de normes excepcionals, però només dins dels límits de les condicions específiques establertes en la legislació comunitària.
- La confiança del consumidor en els productes ecològics és essencial, de manera que les excepcions als requisits aplicables a la producció ecològica han de limitar-se estrictament als casos en que es consideri justificada l'aplicació de normes excepcionals.
- A fi de protegir als consumidors i garantir la competència lleial, ha d'evitar-se l'ús en productes no ecològics dels termes emprats per distingir els productes ecològics. Aquesta protecció ha d'incloure els termes derivats o abreviatures habituals d'aquests termes tant si s'utilitzen aïlladament com combinats.
- El logotip UE haurà de ser obligatori en tots els aliments ecològics envasats produïts en la comunitat.
- La UE informará als consumidors del lloc en el qual es van obtenir les matèries primeres agràries que componen els productes.
- S'ha de preservar la lliure circulació de productes dins la UE, no s'ha d'imposar cap control ni càrrega financera addicional.
- L'ús de OMG en producció ecològica està prohibit, i no es podrà etiquetar com a ecològic cap producte que hagi d'etiquetar-se com portador de OMG, consistent en OMG o produït a partir de OMG.
- El control dels operadors de productes ecològics (de totes les fases) es realitzarà seguint les normes establertes pel RE (CE) 882/2004.

4.2. Objecte i àmbit d'aplicació (Article 1)

El reglament fa referència a totes les etapes de producció, preparació i distribució dels productes ecològics i els seus controls; i l'ús d'indicacions en l'etiquetat i la publicitat que facin referència a la producció ecològica.

El reglament s'aplicarà (incloent aqüicultura) a productes agraris vius o no transformats; productes agraris transformats destinats a ser utilitzats per l'alimentació humana; pinsos; material de reproducció vegetativa i llavors per a cultiu; i als llevats destinades al consum humà o animal.

Per tant, s'aplicarà a tot operador que participi en activitats de qualsevol etapa de la producció, preparació i distribució relatives als productes esmentats. No obstant, les activitats de restauració col·lectiva no estaran sotmeses al present reglament (els estats membres poden aplicar normes nacionals si ho consideren oportú).

No es consideraran ecològics: productes de la caça i de la pesca d'animals salvatges.

4.3. Objectius (Article 3)

Els objectius generals de la producció ecològica són assegurar un sistema viable de gestió agrària que: respecti els sistemes i els cicles naturals i preservi i millori la salut del sòl, l'aigua, les plantes i els animals i l'equilibri entre ells; contribueixi a assolir un alt grau de biodiversitat; faci un ús responsable de l'energia i dels recursos naturals com l'aigua, el sòl, les matèries orgàniques i l'aire; compleixi rigoroses normes de benestar animal i respongui a les necessitats de comportament pròpies de cada espècie; obtindri productes d'alta qualitat; obtenir una àmplia varietat d'aliments i altres productes agrícoles que responguin a la demanda dels consumidors de productes obtinguts mitjançant processos que no malmetin el medi ambient, la salut humana i el benestar dels animals ni la salut de les plantes.

4.4. Principis generals (Art. 4)

La producció ecològica estarà basada en els següents principis:

- El disseny i la gestió adequades dels processos biològics basats en sistemes ecològics que utilitzin recursos naturals propis del sistema mitjançant mètodes que: utilitzin organismes vius i mètodes de producció mecànics; desenvolupin cultius i una producció ramadera vinculats al sòl o una aqüicultura que respecti el principi de l'explotació sostenible de la pesca; exclouin l'ús d'OMG i productes produïts a partir de o mitjançant OMG, llevat de medicaments veterinaris; estiguin basats en l'avaluació de riscos, i en l'aplicació de mesures cautelars i preventives, si procedeix.
- La restricció del recurs a mitjans externs. En cas necessari o si no s'apliquen els mètodes i les pràctiques adequades de gestió esmentades anteriorment, es limitaran a: mitjans procedents de la producció ecològica; substàncies naturals o derivades de substàncies naturals; fertilitzants minerals de baixa solubilitat;
- L'estricta limitació de l'ús de mitjans de síntesi en casos excepcionals quan: no existeixin les pràctiques adequades de gestió; els mitjans externs esmentats no estiguin disponibles al mercat, o l'ús dels mitjans externs esmentats contribueixin a efectes mediambientals inacceptables;
- L'adaptació, en cas que sigui necessari, i en el marc del Reglament, de les normes de la producció ecològica tenint en compte la situació sanitària, les diferències regionals climàtiques així com les condicions, les fases de desenvolupament i les pràctiques ramaderes específiques locals.

4.5. Principis específics (Art. 5 i 6)

Són importants els següents punts:

- S'ha de basar en el manteniment de la salut animal mitjançant l'enfortiment de les defenses immunològiques naturals de l'animal, així com la selecció de races apropiades i pràctiques zootècniques;
- La pràctica d'una producció ramadera adaptada al lloc i vinculada al sòl;
- El manteniment d'un nivell elevat de benestar animal que respecti les necessitats pròpies de cada espècie;
- L'obtenció dels productes de la ramaderia ecològica d'animals criats en explotacions ecològiques des del seu naixement i al llarg de tota la seva vida;
- L'elecció de les races tenint en compte la capacitat dels animals d'adaptar-se a les condicions locals, la seva vitalitat i la seva resistència a les malalties o als problemes sanitaris;
- L'alimentació del bestiar amb pinso ecològic compost d'ingredients procedents de l'agricultura ecològica i substàncies no agràries naturals;
- L'aplicació de pràctiques ramaderes que millori el sistema immunitari i reforci les defenses naturals contra les malalties, amb inclusió d'exercici regular i accés a zones a l'aire lliure i a zones de pastures, si procedeix.
- La producció d'aliments ecològics a partir d'ingredients agraris ecològics, llevat de quan al mercat no es disposi d'ingredients en la seva variant ecològica;
- La restricció al mínim d'additius alimentaris, d'ingredients no ecològics que tinguin funcions fonamentalment tècniques i sensorials així com d'oligoelements i coadjuvants tecnològics, de manera que s'utilitzin en la menor mesura possible i únicament en cas de necessitat tecnològica essencial o amb finalitats nutricionals concretes;
- L'exclusió de les substàncies i els mètodes de transformació que puguin induir a error sobre la verdadera naturalesa del producte;
- La transformació curosa dels aliments, preferiblement utilitzant mètodes biològics, mecànics i físics.

4.6. Normes de producció vegetal (Art. 12)

- La fertilitat i l'activitat biològica del sòl hauran de ser mantingudes o incrementades mitjançant la rotació plurianual de cultius que compregui les lleguminoses i altres cultius d'adobs verds i l'aplicació de fems animals o matèria orgànica, ambdós de preferència compostats, de producció ecològica;
- Així mateix, només es podran utilitzar fertilitzants i condicionadors del sòl que hagin estat autoritzats per a la seva utilització a la producció ecològica de conformitat amb l'article 16;
- Per a la producció de productes diferents de les llavors i els materials de reproducció vegetativa, només es podran utilitzar llavors i materials de reproducció produïts ecològicament;

La recol·lecció de plantes silvestres o de les seves parts que creixen naturalment en àrees naturals, boscos i àrees agrícoles es considerarà un mètode de producció ecològic sempre que: les esmentades àrees no hagin rebut, durant un període d'almenys tres anys previ a la collita, tractaments amb productes diferents dels autoritzats per al seu ús a la producció ecològica de conformitat amb l'article 16; la recol·lecció no afecti l'estabilitat de l'hàbitat natural o el manteniment de les espècies de la zona.

4.7. Normes de producció ramadera (Art. 14)

Pel que fa a l'origen dels animals:

- El bestiar ecològic haurà de néixer i créixer en explotacions ecològiques,
- A efectes de cria, podran portar-se animals de cria no ecològica a una explotació, en condicions específiques. Aquests animals i els seus productes es podran considerar ecològics després de superar el període de conversió que es comentarà més endavant.
- Els animals existents a l'explotació al iniciar-se el període de conversió i els seus productes es podran considerar ecològics després de superar el període esmentat.

Pel que fa a les pràctiques pecuàries i a les condicions d'estabulació:

- El personal encarregat dels animals haurà de tenir els coneixements bàsics i les tècniques necessàries en matèria de sanitat i benestar animal,
- Les pràctiques pecuàries, incloses la càrrega ramadera, i les condicions d'estabulació s'hauran d'ajustar a les necessitats de desenvolupament i a les necessitats fisiològiques i etològiques dels animals,
- El bestiar tindrà accés permanent a zones a l'aire lliure, preferiblement pastures, sempre que les condicions atmosfèriques i l'estat de la terra ho permetin, tret que existeixin restriccions i obligacions relacionades amb la protecció de la salut humana i animal en virtut de la legislació comunitària,
- El nombre d'animals serà limitat per tal de minimitzar el sobrepasturatge i el deteriorament, l'erosió i la contaminació del sòl causada pels animals o l'escampament dels seus excrements,
- El bestiar ecològic es mantindrà separat d'altres tipus de bestiar. Tanmateix, es permetrà que animals criats ecològicament pasturin en terres comunals i que animals criats de forma no ecològica ho facin en terres ecològiques, d'acord amb determinades condicions restrictives,
- El lligat o l'aïllament d'animals estaran prohibits llevat de quan es tracti d'un animal individual per un període limitat i estigui justificat per raons de seguretat, benestar o veterinàries,
- Es reduirà al mínim el temps de transport dels animals,
- Es reduirà al mínim el sofriment, inclosa la mutilació, durant tota la vida dels animals, fins i tot en el moment del sacrifici,

Pel que fa a la reproducció:

- Per a la reproducció s'utilitzaran mètodes naturals. Tanmateix, es permet la inseminació artificial,
- La reproducció no serà induïda mitjançant tractament amb hormones o substàncies similars, llevat de com a tractament terapèutic en el cas d'un animal individual,
- No s'utilitzaran altres formes de reproducció artificial, com la clonació o la transferència d'embrions,
- S'elegiran les races adequades. L'elecció de la raça contribuirà també a prevenir tot sofriment i a evitar la necessitat de mutilar animals;

Pel que fa als pinsos:

- Bàsicament, els pinsos per al bestiar procediran de l'explotació en la qual es troben els animals o d'altres explotacions ecològiques de la mateixa regió,
- El bestiar s'alimentarà amb pinsos ecològics que cobreixin les necessitats nutricionals dels animals en les diverses etapes del seu desenvolupament; una part de la seva ració podrà contenir pinsos procedents d'explotacions en fase de conversió a l'agricultura ecològica,
- El bestiar, a excepció de les abelles, tindrà accés permanent a pastures o farratges,
- Les matèries primes vegetals d'origen no ecològic, les matèries primeres d'origen animal i mineral, els additius per a pinsos, així com determinats productes que s'empren en nutrició animal o com a coadjuvants tecnològics, només s'empraran per a pinsos si han estat autoritzats per al seu ús a la producció ecològica de conformitat amb l'article 16,
- No s'utilitzaran factors de creixement ni aminoàcids sintètics,

- Els mamífers en fase de cria s'hauran d'alimentar amb llet natural, preferiblement materna;

Pel que fa a la prevenció de malalties i al tractament veterinari:

- La prevenció de malalties es basarà en la selecció de les races i les estirps, les pràctiques de gestió pecuària, els pinsos d'alta qualitat i l'exercici, càrregues ramaderes adequades i una estabulació apropiada en bones condicions higièniques, les malalties es tractaran immediatament per evitar el sofriment dels animals; es podran utilitzar medicaments veterinaris al·lopàtics de síntesi, inclosos els antibiòtics, quan sigui necessari i sota condicions estrictes, quan l'ús de productes fitoterapèutics, homeopàtics i d'altres tipus no resulti apropiat; en particular s'establiran restriccions respecte als tractaments i al període d'espera,
- Està permès l'ús de medicaments veterinaris immunològics,
- Es permetran els tractaments lligats a la protecció de la salut humana o animal imposats sobre la base de la legislació comunitària;
- Pel que fa a la neteja i desinfecció, en els locals i instal·lacions ramaders només es podran utilitzar els productes de neteja i desinfecció que hagin estat autoritzats per al seu ús a la producció ecològica de conformitat amb l'article 16.

4.8. Conversió (Art. 17)

Tota explotació que comenci a dedicar-se a la producció ecològica estarà subjecta a les següents normes:

- El període de conversió començarà, com a molt aviat, quan l'operador notifiqui la seva activitat a les autoritats competents i sotmeti la seva explotació al règim de control,
- Durant el període de conversió seran d'aplicació totes les normes establertes al present Reglament;
- Es definiran períodes de conversió específics per als diferents tipus de cultiu o de producció animal;
- Quan una explotació o unitat estigui dedicada en part a la producció ecològica i en part en fase de conversió a la producció ecològica, l'operador mantindrà separats els productes obtinguts ecològicament i els productes obtinguts durant la fase de conversió, i els animals separats o fàcilment separables, i mantindrà un registre documental adequat que demostrï l'esmentada separació,
- Per determinar el període de conversió anteriorment esmentat, es podrà tenir en compte un període immediatament anterior a la data de l'inici del període de conversió, sempre i quan es presentin determinades condicions;
- Els animals i els productes animals produïts durant el període de conversió no podran ser posats en venda amb les indicacions a les quals es refereixen els articles 23 i 24 i que s'utilitzen en l'etiquetatge i la publicitat dels productes.

4.9. Flexibilitat (Art. 22)

La Comissió podrà disposar la concessió d'excepcions a les normes de producció establertes als capítols 1 a 4.

Aquestes excepcions es limitaran al mínim i, quan procedeixi, tindran una durada limitada i es concediran únicament en els següents casos:

- Quan siguin necessàries per garantir que la producció ecològica pugui iniciar-se o mantenir-se en explotacions exposades a limitacions climàtiques, geogràfiques o estructurals;
- Quan siguin necessàries per garantir l'accés a pinsos, llavors, material de reproducció vegetativa, animals vius i altres mitjans de producció agrícoles, en cas que aquests no existeixin al mercat en la variant ecològica;
- Quan siguin necessàries per garantir l'accés a ingredients d'origen agrari, en cas que aquests no existeixin al mercat en la variant ecològica;

- Quan siguin necessàries per resoldre problemes concrets relacionats amb la gestió de la ramaderia ecològica;
- Quan es requereixin mesures temporals per permetre la continuïtat de la producció ecològica o la seva represa després d'una catàstrofe;
- Quan sigui necessari utilitzar additius per a aliments i altres substàncies de les citades o additius per a l'alimentació animal i altres substàncies de les citades i les esmentades substàncies no es trobin al mercat en una altra variant que la obtinguda mitjançant OMG,
- Quan la legislació comunitària o nacional exigeixi utilitzar additius per a aliments i altres substàncies de les citades a l'article 19, apartat 2, lletra b) o additius per a l'alimentació animal dels citats a l'article 16, apartat 1, lletra d).

4.10. Etiquetatge (Art. 23 i 24)

Els termes anunciats en l'annex del reglament, els seus derivats i abreviatures, com ara "bio" i "eco", utilitzats aïlladament o combinats es podran utilitzar en tota la UE si compleixen els requisits establerts. No podran utilitzar-se en productes que no compleixin els requisits, llevat que no s'apliquin a productes agraris en aliments o a pinsos o que clarament no tinguin cap relació amb la producció ecològica.

Tampoc s'utilitzaran termes que puguin induir a error al consumidor o a l'usuari.

En quant a aliments transformats, al menys un 95% expressat en pes dels ingredients han de ser d'origen ecològic.

Les indicacions obligatòries de l'etiquetat són el codi numèric de l'autoritat o organisme de control, i logotip comunitari, que haurà d'especificar l'origen de les matèries primeres (UE, no UE o ambdues, sempre i quant les quantitats de productes estrangers sigui superior al 2%).

4.11. Controls (Art. 27 i 28)

Tots els operadors (exceptuant majoristes que tant sols treballin amb producte envasat i operadors que vinguin al consumidor o usuari final) hauran de sotmetre's a una verificació del compliment del reglament al menys un cop a l'any.

Els estats membres podran eximir de l'aplicació de l'article 28 als operadors que vinguin els productes directament al consumidor o usuari final, a condició que no produeixin, elaborin o emmagatzemin els productes, excepte en el punt de venda, ni els importin de tercers països, ni hagin subcontractat tals activitats a un tercer.

5. APARTATS RELLEVANTS DE LA NORMATIVA (CE) 889/2008

5.1. Producció ramadera (Art. 7, 8 i 9)

Procedència dels animals ecològics:

Al seleccionar les races o estirps es tindrà en compte la capacitat dels animals per adaptar-se a les condicions de l'entorn i la seva vitalitat i resistència a malalties. Haurà de donar-se preferència a les races i estirps autòctones.

Procedència dels animals no ecològics:

De conformitat amb el que disposa l'article 14, apartat 1, lletra a), incís ii), del Reglament (CE) 834/2007, es podran introduir animals no ecològics en una explotació amb la finalitat de cria únicament quan no es disposi d'un nombre suficient d'animals ecològics.

Quan es constitueixi per primera vegada un ramat, els mamífers joves no ecològics es criaran de conformitat amb les normes de producció ecològiques immediatament després del deslletament. A més, s'aplicarà una restricció en la data que els animals entrin en el ramat: els vedells tindran menys de sis mesos.

Els mamífers no ecològics mascles adults i les femelles nul·líparas destinats a la renovació d'un ramat es criaran posteriorment de conformitat amb les normes de producció ecològiques. A més, el nombre de mamífers femelles estarà sotmès a les següents restriccions anuals:

- les femelles no ecològiques només podran representar un màxim d'un 10 % del bestiar adult boví (incloses les espècies bubalus i bison).
- en les unitats amb menys de deu animals de l'espècie bovina, la renovació dalt esmentada es limitarà a un màxim d'un animal per any.

Els percentatges esmentats anteriorment es podran augmentar fins a arribar a el 40%, subjectes a l'autorització prèvia de l'autoritat competent, en els següents casos especials:

- a) quan s'emprenqui una important ampliació de l'explotació;
- b) quan es procedeixi a un canvi de raça;
- c) quan s'iniciï una nova especialització ramadera;
- d) quan hagi races que estiguin en perill d'abandó, de conformitat amb el que disposa l'annex IV del Reglament (CE) 1974/2006 de la Comissió, en aquest cas els animals de tals races no han de ser necessàriament nul·líparas.

5.2. Allotjament i mètodes de cria del bestiar (Art. 10, 11, 14, 15, 16, 17 i 18)

Normes d'allotjament del bestiar:

L'aïllament, escalfament i ventilació de l'edifici hauran de garantir que la circulació de l'aire, el nivell de pols, la temperatura, la humitat relativa i la concentració de gas es mantinguin en límits no nocius per als animals. L'edifici haurà de permetre una abundant ventilació i entrada de llum naturals.

Els allotjaments destinats als animals no seran obligatoris en zones que les condicions climatològiques possibilitin la vida dels animals a l'aire lliure.

La densitat d'animals en els edificis haurà de ser compatible amb la comoditat i el benestar dels animals, així com amb les necessitats específiques de l'espècie, factors que dependran, concretament, de l'espècie, raça i edat dels animals. S'hauran de tenir en compte així mateix les necessitats inherents al comportament dels animals, que depenen principalment de la grandària del grup i del sexe d'aquests animals. La densitat ha de garantir el benestar dels animals, donant-los espai suficient per a mantenir-se alçats de forma natural, tombar-se fàcilment, girar, netejar-se, estar en qualsevol posició normal i fer tots els moviments naturals.

En l'annex III del reglament s'estableixen les superfícies mínimes interiors i exteriors i altres condicions d'allotjament corresponents a les diferents espècies i categories d'animals.

Condicions d'allotjament i mètodes de cria específics per als mamífers:

Els sòls seran llisos, però no relliscosos. Almenys la meitat de la superfície interior establerta en l'annex III haurà de ser ferm, és a dir, construïda amb materials sòlids que no siguin llistons o reixeta.

L'allotjament haurà de disposar d'una zona còmoda, neta i seca per a dormir o descansar suficientment gran, construïda amb materials sòlids que no siguin llistons. La zona de descans anirà proveïda d'un jaç ampli i sec amb llit. El llit haurà de contenir palla o altres materials naturals adequats i podran millorar-se i enriquir-se amb qualsevol dels productes minerals recollits en l'annex I.

No obstant, l'allotjament de vedells en habitacles individuals estarà prohibida des que compleixin una setmana.

Accés als espais a l'aire lliure:

- Els espais a l'aire lliure podran estar parcialment coberts.
- De conformitat amb l'article 14 del Reglament (CE) 834/2007, els herbívors hauran de tenir accés a pastures per a pasturar sempre que les condicions ho permetin.
- Quan els animals herbívors tinguin accés a pastures durant el període de pasturatge i quan el sistema d'allotjament hivernal permeti llibertat de moviment als animals, es podrà suspendre l'obligació de facilitar espais a l'aire lliure durant els mesos d'hivern.
- No obstant el que disposa l'apartat 2, els toros de més d'un any hauran de tenir accés a pasturatges o a un espai a l'aire lliure.

Càrrega ramadera:

La càrrega ramadera total haurà de ser tal que no depassi el límit de 170 quilograms de nitrogen anuals per hectàrea de superfície agrícola.

Per a determinar la càrrega ramadera pertinent anteriorment esmentada, l'autoritat competent fixarà el nombre d'unitats de bestiar equivalent al límit abans esmentat, prenent com a referència les xifres recollides en l'annex IV o les disposicions nacionals pertinents adoptades de conformitat amb la Directiva 91/676/CEE.

Prohibició de la producció ramadera sense terrenys:

Queda prohibida la producció ramadera sense terra, en la qual el ramader no gestiona la superfície agrícola o no té un acord de cooperació escrit amb un altre operador.

Producció simultània de bestiar ecològic i no ecològic

En l'explotació hi podrà haver animals no ecològics, sempre que es criïn en unitats en les quals els edificis i parcel·les estiguin clarament separats de les unitats dedicades a la producció de conformitat amb les normes aplicables a la producció ecològica i es criïn espècies distintes.

El bestiar no ecològic podrà pasturar en les pastures ecològiques durant un període limitat cada any, sempre que aquests animals procedeixin d'un mètode ramader que s'ajusti al que està disposat i que els animals ecològics no estiguin presents en aquestes pastures al mateix temps.

Els animals ecològics podran pasturar en terres comunes, sempre que:

- Aquestes terres no s'hagin tractat amb productes no autoritzats per a la producció ecològica durant almenys tres anys;
- Tots els productes ramaders procedents d'animals ecològics generats mentre es fa ús d'aquestes terres no es consideraran productes ecològics, tret que es pugui demostrar que aquests animals han estat correctament segregats dels animals no ecològics.

Durant la transhumància, els animals podran pasturar en terres no ecològiques quan se'ls traslladi caminant d'una zona de pasturatge a una altra. Durant aquest període, el consum de pinsos no ecològics, en forma d'herba o altra vegetació que pasturin els animals, no serà superior al 10 % del subministrament total de pinsos anual. Aquesta xifra es calcularà com a percentatge en relació amb la matèria seca dels pinsos d'origen agrícola.

Els operadors hauran de guardar documents justificatius del compliment de les disposicions recollides en el present article.

Maneig dels animals

En l'agricultura ecològica no podran efectuar-se de manera rutinària operacions com la col·locació de gomes en la cua de les ovelles, el tall de la cua, la retallada de dents o del bec i el escornat. No obstant això, l'autoritat competent podrà autoritzar algunes d'aquestes operacions cas per cas per motius de seguretat o si estan destinades a millorar la salut, el benestar o la higiene del bestiar.

El sofriment dels animals es reduirà al mínim mitjançant l'aplicació d'una anestèsia o analgèsia adequada i l'execució de l'operació únicament per part de personal qualificat a l'edat més apropiada.

Es permetrà la castració física a fi de mantenir la qualitat dels productes i les pràctiques tradicionals de producció, si bé únicament sota les condicions esmentades (seguretat, salut, benestar o higiene).

La càrrega i descàrrega dels animals s'efectuaran sense utilitzar cap sistema d'estimulació elèctrica per a forçar els animals. Es prohibeix l'ús de tranquil·litzants al·lopàtics abans i durant el transport.

5.3. Pinsos (Art. 19, 20, 21, 22, 26 i 27)

Pinsos de la pròpia explotació i d'altres fonts

En el cas dels herbívors, exceptuat el període de cada any en què els animals practiquin la transhumància, almenys el 60% dels pinsos hauran de procedir de la pròpia explotació o, si això no és possible, s'hauran de produir en col·laboració amb altres explotacions ecològiques de la mateixa zona.

Satisfacció dels requisits nutricionals dels animals

Tots els mamífers joves hauran de ser alimentats a base de llet materna, amb preferència sobre la llet natural, durant un període mínim de tres mesos per als bovins.

En el cas dels herbívors, els sistemes de cria es basaran en la utilització màxima de les pastures, conforme a la disponibilitat dels mateixos en les diferents èpoques de l'any. Almenys un 60% de la matèria seca que compongui la ració diària dels herbívors estarà constituït de farratges comuns, frescos, dessecats o

ensitjats. Estarà permès reduir aquest percentatge al 50% per als animals productors de llet durant un període màxim de tres mesos al principi de la lactació.

Es prohibeix sotmetre als animals a unes condicions o a una dieta que puguin afavorir l'aparició d'anèmies.

Les pràctiques d'engreix hauran de ser reversibles en qualsevol fase del procés de cria. Queda prohibida l'alimentació forçada.

Pinsos en conversió

La inclusió d'aliments en conversió en la fórmula alimentària de les racions podrà incloure fins a un percentatge màxim del 30% d'aquesta, com mitjana. Quan els aliments en conversió procedeixin d'una unitat de la pròpia explotació, el percentatge podrà ser de fins al 100%.

Fins al 20% de la quantitat mitja total d'aliments per al bestiar podrà procedir de la pastura o del cultiu de pastures permanents o de parcel·les de farratges perennes en el seu any de conversió, a condició que formin part de la pròpia explotació i no hagin format part d'una unitat de producció ecològica d'aquesta explotació en els últims cinc anys. Quan s'utilitzin simultàniament aliments en conversió i aliments de parcel·les en el seu primer any de conversió, el percentatge total combinat de tals aliments no excedirà dels percentatges màxims fixats en anteriorment.

Les xifres esmentades anteriorment s'hauran de calcular anualment com a percentatge de matèria seca dels aliments d'origen vegetal.

Ús de determinats productes i substàncies en els pinsos

A efectes de l'article 14, apartat 1, lletra d), incís iv), del Reglament (CE) 834/2007, només es podran utilitzar les següents substàncies en la transformació de pinsos ecològics i l'alimentació dels animals de cria ecològica:

a) matèries primeres no ecològiques d'origen vegetal o animal, o altres matèries primeres que preveu l'annex V, secció 2, sempre que:

- i) s'hagin produït o preparat sense dissolvents químics, i
- ii) es compleixin les restriccions establertes en els articles 43 o 47, lletra c);

b) espècies, herbes i melasses no ecològiques, sempre que:

- i) no n'hi hagi en forma ecològica,
- ii) s'hagin produït o preparat sense dissolvents químics, i
- iii) la seva utilització es limiti a l'1% de la ració de pinso d'una espècie determinada, calculada anualment com a percentatge de la matèria seca dels pinsos d'origen agrari;

c) matèries primeres ecològiques d'origen animal;

d) matèries primeres d'origen mineral que preveu l'annex V, secció 1;

e) productes de la pesca sostenible, sempre que:

- i) s'hagin produït o preparat sense dissolvents químics,
- ii) el seu ús es limiti als animals no herbívors, i
- iii) la utilització d'hidrolitzat de proteïnes de peix es limiti exclusivament als animals joves;

f) sal com sal marina, sal gemma bruta de mina;

g) additius per a pinsos que preveu l'annex VI.

5.4. Tractament veterinari (Art. 23 i 24)

Profilaxis

- Queda prohibida la utilització de medicaments veterinaris al·lopàtics de síntesi química o d'antibiòtics en els tractaments preventius (excepte en el cas que es comentarà posteriorment).

- Queda prohibida la utilització de substàncies per a estimular el creixement o la producció (inclosos els antibiòtics, els coccidiostàtics i altres substàncies artificials que estimulen el creixement) i d'hormones o substàncies similars per al control de la reproducció (per exemple, la inducció o sincronització del zel) o amb altres fins.

- En cas que el bestiar procedeixi d'unitats no ecològiques, podran aplicar-se mesures especials, tals com proves de detecció i períodes de quarantena, depenent de les circumstàncies locals.

- Els allotjaments, recintes, equip i utensilis s'hauran de netejar i desinfectar convenientment a fi d'evitar les infeccions múltiples i el desenvolupament d'organismes portadors de gèrmens. Els fems, l'orina i els aliments vessats o no consumits hauran de retirar-se amb la freqüència necessària per a reduir al màxim les olors i no atreure insectes o rosegadors. Només es podran utilitzar els productes que apareixen recollits en l'annex VII per a netejar i desinfectar els locals, instal·lacions i utensilis ramaders. Es podran utilitzar rodenticides (únicament en paranys) i els productes recollits en l'annex II per a eliminar insectes i altres plagues dels locals i altres instal·lacions en les quals es mantingui el bestiar.

Tractaments

- Si malgrat les mesures preventives preses per a vetllar per la salut dels animals de conformitat amb el que disposa l'article 14, apartat 1, lletra e), incís i), del Reglament (CE) 834/2007, els animals emmalalteixen o es lesionen, seran tractats immediatament, en cas necessari, aïllant-los i allotjant-los degudament.

- Es donarà preferència per al tractament als productes fitoterapèutics, als oligoelements i als productes enfront dels tractaments veterinaris al·lopàtics de síntesi química o els antibiòtics, sempre que aquells tinguin un efecte terapèutic eficaç per a l'espècie animal de què es tracti i per a les malalties per a les quals es prescriu el tractament.

- Si l'aplicació de les mesures esmentades en els apartats anteriors no resulta eficaç per a guarir una malaltia o lesió i és imprescindible administrar un tractament que eviti sofriments o trastorns als animals, es podran utilitzar medicaments veterinaris al·lopàtics de síntesi química o antibiòtics sota la responsabilitat d'un veterinari.

- Amb excepció de les vacunacions, els tractaments antiparasitaris i els programes d'eradicació obligatòria, quan un animal o un grup d'animals rebin més de tres tractaments amb medicaments veterinaris al·lopàtics de síntesi química o antibiòtics en un període de 12 mesos (o més d'un tractament si el seu cicle de vida productiva és inferior a un any), els animals o els productes derivats dels mateixos no podran vendre's com productes ecològics i els animals hauran de sotmetre's als períodes de conversió establerts.

Es duran registres dels documents justificatius de l'ocurrència d'aquestes circumstàncies per a l'organisme o l'autoritat de control.

- El temps d'espera entre l'última administració del medicament veterinari al·lopàtic a un animal en les condicions normals d'ús i l'obtenció de productes alimentaris ecològics que procedeixin d'aquest animal es duplicarà en relació amb el temps d'espera legal esmentat en l'article 11 de la Directiva 2001/82/CE o, en cas que no s'hagi especificat aquest període, serà de 48 hores.

5.5. Normes de conversió (Art. 37 i 38):

Normes de conversió específiques aplicables a terres associades a la producció de bestiar ecològic:

- Les normes de conversió recollides en l'article 36 del present Reglament seran aplicables a tota la superfície de la unitat de producció en la qual es produeixin pinsos.

- No obstant això el disposat en l'apartat anterior, el període de conversió podrà quedar reduït a un any per a pastures i espais a l'aire lliure utilitzats per espècies no herbívores. Aquest període podrà quedar reduït a sis mesos quan les terres que es tracti no hagin rebut durant l'últim any tractaments amb productes no autoritzats en la producció ecològica.

Bestiar i productes ramaders

- Quan s'hagi introduït en una explotació bestiar no ecològic de conformitat amb el disposat en l'article 14, apartat 1, del Reglament (CE) 834/2007 i en l'article 9 i/o l'article 42 del present Reglament, i en cas que els productes ramaders es vulguin vendre com a productes ecològics, les normes de producció recollides en els articles 9, 10, 11 i 14 del Reglament (CE) 834/2007, i en el capítol 2 del títol II, quan escaigui, en l'article 42 del present Reglament, s'hauran d'haver aplicat durant almenys:

a) 12 mesos en el cas dels bovins destinats a la producció de carn, i en qualsevol cas, almenys durant tres quartes parts del seu temps de vida;

b) sis mesos en el cas dels animals per a la producció de llet;

- Quan hi hagi animals no ecològics en una explotació al començament del període de conversió, de conformitat amb el disposat en l'article 14 del Reglament (CE) 834/2007, els seus productes es podran considerar ecològics si la conversió afecta simultàniament a tota la unitat de producció, inclosos els animals, les pastures o qualsevol parcel·la utilitzada per a l'alimentació animal. El període total de conversió combinat per als animals existents i la seva progènie, les pastures o qualsevol parcel·la utilitzada per a l'alimentació animal es podrà reduir a 24 mesos, si els animals s'alimenten principalment amb productes de la unitat de producció.

5.6. Normes excepcionals de producció (Art. 39, 40, 43, 46 i 47):

Normes excepcionals de producció relacionades amb limitacions climàtiques, geogràfiques o estructurals de conformitat amb l'article 22, apartat 2, lletra a), del Reglament (CE) 834/2007.

Lligat dels animals

Quan siguin d'aplicació les condicions establertes en l'esmentat article del Reglament (CE) 834/2007, les autoritats competents podran autoritzar que els animals de les petites explotacions es mantinguin lligats quan no es puguin mantenir en grups adequats per al seu comportament, sempre que tinguin accés a pastures durant el període de pasturatge, i puguin sortir dues vegades per setmana a espais oberts quan el pasturatge no sigui possible.

Producció paral·lela

- Un productor podrà tenir unitats de producció ecològiques i no ecològiques en la mateixa zona:

a) en el cas que es produeixin cultius perennes que requereixin un període de cultiu d'almenys tres anys, i les varietats dels quals no puguin diferenciar-se fàcilment, sempre que es compleixin les següents condicions:

i) que la producció que es tracti estigui inclosa en un pla de conversió que comprometi al productor formalment i conforme al qual l'inici de la conversió a la producció ecològica de l'última part de les superfícies incloses en el mateix comenci com més aviat millor i, en tot cas, en un termini màxim de cinc anys;

- ii) que s'hagin pres les mesures oportunes per a garantir en tot moment la separació dels productes procedents de cadascuna de les unitats considerades;
- iii) que la collita de cadascun dels productes considerats es comuniqui a l'organisme o autoritat de control amb una antelació d'almenys 48 hores;
- iv) que, una vegada acabada la collita, el productor informi a l'organisme o l'autoritat de control de les quantitats exactes collides en les unitats en qüestió i les mesures aplicades per a separar els productes;
- v) que el pla de conversió i les mesures de control esmentades anteriorment hagin estat aprovats per l'autoritat competent; aquesta aprovació haurà de confirmar-se tots els anys després de l'inici de l'esmentat pla;
- b) en el cas de les superfícies destinades a la investigació agrària o l'educació oficial autoritzades per les autoritats competents dels Estats membres, i sempre que es compleixin les condicions establertes anteriorment;
- c) en el cas de les superfícies destinades a la producció de llavors, de material de reproducció vegetativa i de plançons, i sempre que es compleixin les condicions establertes anteriorment;
- d) en el cas de pastures utilitzades exclusivament perquè pasturin els animals.

- L'autoritat competent podrà autoritzar a les explotacions que portin a terme investigació agrària o educació oficial per a criar bestiar ecològic i no ecològic de la mateixa espècie si es compleixen les següents condicions:

- a) si s'han adoptat mesures adequades, notificades amb antelació a l'organisme o l'autoritat de control, amb la finalitat de garantir en tot moment la separació entre els animals, els productes ramaders, el fem i els pinsos de cadascuna de les unitats;
- b) si el productor informa amb antelació a l'organisme o l'autoritat de control de tota lliurament o venda de bestiar o de productes ramaders;
- c) si l'operador informa a l'organisme o l'autoritat de control de les quantitats exactes produïdes en les unitats, juntament amb totes les característiques que permetin la identificació dels productes, i confirma que les mesures adoptades per a separar els productes s'han aplicat.

Normes excepcionals de producció relacionades amb limitacions climàtiques, geogràfiques o estructurals de conformitat amb l'article 22, apartat 2, lletra b), del Reglament (CE) 834/2007.

Utilització de pinsos no ecològics d'origen vegetal i animal per als animals

Quan siguin d'aplicació les condicions establertes a l'esmentat article quedarà autoritzada la utilització d'una proporció limitada de pinsos proteics no ecològics per al bestiar porcí i les aus de corral si els ramaders no poden obtenir pinsos proteics únicament procedents de la producció ecològica. El percentatge màxim de pinsos proteics no ecològics autoritzats per període de 12 mesos per a aquestes espècies serà del 5% en els anys civils de 2012, 2013 i 2014. Aquestes xifres s'hauran de calcular anualment com a percentatge de la matèria seca dels pinsos d'origen agrícola.

L'agent econòmic haurà de guardar documents justificatius de la necessitat d'aplicar aquesta disposició.

Normes excepcionals de producció relacionades amb problemes de gestió específics de la ramaderia ecològica de conformitat amb l'article 22, apartat 2, lletra d), del Reglament (CE) 834/2007.

Problemes de gestió específics de la ramaderia ecològica

La fase final d'engreix dels bovins adults per a la producció de carn es podrà efectuar a l'interior dels edificis, sempre que el període passat a l'interior no superi la cinquena part del seu temps de vida i, en qualsevol cas, sigui d'un màxim de tres mesos.

Normes excepcionals de producció relacionades amb circumstàncies catastròfiques de conformitat amb l'article 22, apartat 2, lletra f), del Reglament (CE) 834/2007

Circumstàncies catastròfiques

L'autoritat competent podrà autoritzar de manera temporal:

- la renovació o reconstitució d'un ramat amb animals no ecològics si no es disposa d'animals criats pel mètode ecològic en cas que una malaltia o una catàstrofe produeixin una elevada mortalitat d'animals;
- la utilització, per part d'operadors concrets, de pinsos no ecològics durant un període limitat i en relació amb una zona determinada quan s'hagi perdut la producció de farratge o s'imposin restriccions, concretament com a resultat de condicions meteorològiques excepcionals, un brot de malalties infeccioses, la contaminació amb substàncies tòxiques o com a conseqüència d'incendis;

Després de la seva aprovació per part de l'autoritat competent, els operadors individuals guardaran documents justificatius de la utilització de les excepcions abans esmentades. Els Estats Membres s'informaran recíprocament i informaran a la Comissió de les excepcions que hagin estat concedides.

5.7. Requisits de control aplicables al bestiar i als productes animals produïts mitjançant pràctiques ramaderes (Art. 74, 75, 76, 77 i 79):

Mesures de control

1. En iniciar-se l'aplicació del règim de control aplicable específicament a la cria d'animals, (la descripció completa de la unitat citada a l'article 63, apartat 1, lletra a), haurà d'incloure

- a) una descripció completa de les instal·lacions ramaderes, pastures, zones a l'aire lliure, etc., i, en el seu cas, dels locals d'emmagatzematge, transformació i empaquetament dels animals, productes animals, matèries primeres i insumos;
- b) una descripció completa de les instal·lacions d'emmagatzematge dels fems.

2. Les mesures concretes esmentades a l'article 63, apartat 1, lletra b), inclouran:

- a) un pla d'escampament dels fems, aprovat per un organisme o autoritat de control, així com una descripció completa de les superfícies dedicades a la producció vegetal;
- b) en el seu cas, en relació amb l'escampament dels fems, les disposicions contractuals establertes per escrit amb les altres explotacions a què es refereix l'article 3, apartat 3, que compleixin les disposicions relatives a la producció ecològica;
- c) un pla de gestió de la unitat ramadera de producció ecològica.

Identificació dels animals

Els animals s'hauran d'identificar de manera permanent, mitjançant tècniques adequades per a cada espècie, i individualment en cas de mamífers grans.

Registre d'animals

Les dades dels animals s'hauran de compilar en un registre i estar sempre a disposició dels organismes i autoritats de control a la seu de l'explotació. En aquests registres, destinats a proporcionar una descripció completa de la manera de gestió del ramat, haurà de constar com a mínim la següent informació:

- a) les arribades d'animals: origen i data d'arribada, període de conversió, marca d'identificació i historial veterinari;
- b) les sortides d'animals: edat, nombre de caps, pes en cas de sacrifici, marca d'identificació i destinació;
- c) les possibles pèrdues d'animals i la seva justificació;
- d) alimentació: tipus d'aliments, inclosos els complementos alimentaris, la proporció dels diferents ingredients de la ració, els períodes d'accés als corrals i de transhumància, en cas que hi hagi restriccions en la matèria;

e) profilaxi, intervencions terapèutiques i cures veterinàries: data del tractament, informació sobre el diagnòstic i posologia; naturalesa del producte utilitzat en el tractament, indicació de les substàncies farmacològiques actives que conté, mètode d'administració i receptes del facultatiu per a les cures veterinàries, amb justificació i temps d'espera imposats abans de la comercialització dels productes animals etiquetats com a ecològics.

Mesures de control aplicables als medicaments veterinaris per als animals

En cas que s'utilitzin medicaments veterinaris s'haurà de declarar a l'organisme o autoritat de control abans que el bestiar o els productes animals es comercialitzin com a ecològics.

Els animals sotmesos a tractament s'identificaran clarament i individualment.

Explotació de diverses unitats de producció pel mateix operador

En cas que un operador gestioni diverses unitats de producció les unitats que produeixin bestiar no ecològic o productes animals no ecològics estaran sotmeses també al règim de control establert en el present capítol del reglament.

6. RESUM PRÀCTIC DE LA LEGISLACIÓ

Per als ramaders la lectura i comprensió de la legislació no sempre és fàcil, de manera que hem realitzat un petit resum dels aspectes més claus a tindre en compte per a la comprensió de la legislació ecològica destinada a bovins.

Pràctiques que resten prohibides:

Transferència d'embrions
Sincronització de zels
Mètodes d'intensificació: alimentació forçada, animals lligats, estabulació permanent
Administració de substàncies estimuladores del creixement i de la producció
Administració d'hormones o substàncies similars per al control reproductiu
Mutilacions: tall de cues, escornat, etc (excepte en situacions molt concretes i amb autorització)

Normativa aplicable sobre maneig alimentari:

Càrrega ramadera màxima: 2 UBM/ha
Els aliments han de ser d'origen ecològic, i un 60 % ha de provenir de la pròpia explotació
Com a mínim un 60 % de a la MS de la ració diària ha de ser farratgera (en fresc, ensitjat o fenc)
S'ha de fer un ús màxim de les pastures. La estabulació tant sols serà acceptada en períodes en que la climatologia no permeti el pasturatge
L'alimentació dels vedells ha de ser amb llet materna com a mínim fins als 3 mesos de vida
No es poden utilitzar OGM o matèries primeres obtingudes per manipulació genètica
Està prohibit sotmetre els animals a racions que els provoquin anèmia

Normativa aplicable sobre el maneig sanitari:

Aplicació preferent de tractaments alternatius (fitoteràpia, homeopatia i oligoelements)
Ús restringit de tractaments veterinaris convencionals (a la pràctica seran un màxim de 3 tractaments per vaca adulta i any)
Els tractaments antiparasitaris i programes d'eradicació obligatòria no entren en aquest còmput esmentat. Les vacunacions també es permetran si existeix una malaltia coneguda en l'explotació que s'hagi de controlar.
Es duplicarà el temps d'espera de qualsevol medicament al·lopàtic aplicat
No es permeten els tractaments sistemàtics preventius amb productes convencionals (incloent el tractament sistemàtic al secat)
Si malgrat la prevenció un animal emmalalteix, haurà de ser atès sense demora.
Si els tractaments preferents no resulten eficaços es permetrà l'ús de medicaments al·lopàtics, en les condicions esmentades
L'elecció de races apropiades és un punt important per a la prevenció de malalties i problemes

Reconversió:

2 anys per a les terres
12 mesos per als bovins destinats a producció de carn
6 mesos per als bovins destinats a producció de llet
Per tant, la conversió simultània és de 2 anys

SEGONA PART: REALITAT PRÀCTICA

1. INCOHERÈNCIES LEGISLATIVES

A continuació s'exposen cites de la llei que des del nostre punt de vista semblen incoherents o dubtosos, o interessants per al seu posterior anàlisi.

- "(...) fomentarà l'augment del patrimoni genètic dels animals de cria ecològica i millorarà l'autosuficiència, assegurant així el desenvolupament del sector." (RE 834/2007, consideracions prèvies nº 18)
- "A fi de protegir als consumidors i garantir la competència lleial, ha d'evitar-se l'ús en productes no ecològics dels termes empleats per distingir els productes ecològics. Aquesta protecció ha d'incloure els termes derivats o abreviatures habituals d'aquests termes tant si s'utilitzen aïlladament com combinats." (RE 834/2007, consideracions prèvies nº 23)

Però després diu:

"Els termes anunciats en l'annex del reglament, els seus derivats i abreviatures, com ara "bio" i "eco", utilitzats aïlladament o combinats es podran utilitzar en tota la UE si compleixen els requisits establerts. No podran utilitzar-se en productes que no compleixin els requisits, llevat que no s'apliquin a productes agraris en aliments o a pinsos o que clarament no tinguin cap relació amb la producció ecològica."

- "No obstant, les activitats de restauració col·lectiva no estaran sotmeses al present reglament" (RE 834/2007, article 1, apartat 3)
- "Restricció al mínim d'additius" (RE 834/2007, article 6, lletra b)
- "Transformación de piensos con cuidado" (RE 834/2007, article 6, lletra d)).
- "La recol·lecció de plantes silvestres o de les seves parts que creixen naturalment en àrees naturals, boscos i àrees agrícoles es considerarà un mètode de producció ecològica sempre que: les esmentades àrees no hagin rebut, durant un període de com a mínim tres anys previ a la collita, tractaments amb productes diferents dels autoritzats per al seu ús a la producció ecològica de conformitat amb l'article 16; la recol·lecció no afecti l'estabilitat de l'hàbitat natural o el manteniment de les espècies de la zona." (RE 834/2007, article 12, apartat 2)
- "El personal encarregat dels animals haurà de tenir els coneixements bàsics i les tècniques necessàries en matèria de sanitat i benestar animal," (RE 834/2007, Article 14, apartat 1, lletra b) subapartat i))
- "La càrrega i descàrrega dels animals s'efectuaran sense utilitzar cap sistema d'estimulació elèctrica per a forçar els animals." (RE 889/2008, article 18, apartat 4)
- "S'elegiran les races adequades. L'elecció de la raça contribuirà també a prevenir tot sofriment i a evitar la necessitat de mutilar animals;" (RE 889/2008, article 14, apartat 1, lletra c, subapartat iv))

2. ENTREVISTES REALITZADES

Per a la interpretació pràctica de la legislació ecològica actual, s'han realitzat una sèrie d'entrevistes a productors i tècnics del sector. Aquests s'exposen a continuació, amb una breu descripció de la seva tasca.

Les entrevistes completes es poden trobar en l'ANNEX 1 del present treball.

2.1. Entrevistes a tècnics i altres professionals del sector:

- María Isabel Blanco Penedo: Llicenciada per la Universitat de Santiago de Compostela (Lugo) en 2003. La seva tesi doctoral va ser presentada en 2008 i tracta sobre la «Situación actual de las granjas ecológicas de ganado vacuno de Galicia. Comparación con los sistemas de explotación tradicional e intensivo». Va obtindre una estància predoctoral en el Centre of Ecology and Hydrology. Natural Environmental Research Council, Cambridgeshire, Regne Unit. També va participar en una estancia predoctoral en el Animal Science Department de la Colorado State University en Estados Unidos i una altra en la Faculty of Organic Agricultural Sciences de la Kassel University, en Alemanya. Va cursar també una estància postdoctoral en la Division of Ruminant Medicine and Veterinary Epidemiology de la Swedish University of Agrarian Sciences, en Suècia, i hi va seguir uns mesos més contractada com a investigadora. Actualment es troba en el subprograma de Benestar Animal de l'IRTA, associada a projectes d'investigació relacionats amb ramaderia ecològica i benestar animal (IMPRO).
- Oscar García Barrero: Llicenciat en Veterinària per la Universidad Complutense de Madrid, diposa també de coneixements sobre homeopatia Veterinària. Ha treballat des de 1984 com a professional lliure en temes de reproducció i clínica bovina, i actualment treballa tant en clínica així com a responsable d'una ADS de boví en extensiu. També realitza assessorament en el maneig ecològic i la medicina homeopàtica en explotacions de Segovia, Avila, Palencia, Valladolid, Madrid, Cáceres, Tarragona, Murcia, Orense, Lugo i Toledo. Col·labora també en cursos i ponències en quant a ramaderia i producció ecològica.
- Sara Lorda: Llicenciada en 1987 per la Universitat de Saragossa. Postgrau en Homeopatia veterinària per l'Associació mèdica de Buenos Aires Argentina en 1991. Des de 1995 treballa en ramaderia ecològica i homeopatia en grans animals en Biolur Gipuzkoa. Professora i coordinadora acadèmica de veterinària en la Academia medico-homeòpata de Barcelona entre 1997 i 2006. Máster en Homeopatia per la Universitat de Bilbao en 2000. Postgrau en Homeopatia per la Universitat de Barcelona en 2001.
- Lluís Vila Camps: Llicenciat en Veterinària i Diplomant en Enginyeria Tècnica Agrícola en Explotacions Agropecuàries. Actualment Tècnic de la Unitat de producció agrària ecològica i dinamitzador territorial de la producció agroalimentària ecològica a la demarcació de Girona. Membre de l'equip que coordina el Pla de foment de la producció agroalimentària ecològica 2012 – 2014. Tècnic del Servei de Sanitat Vegetal a Girona del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. Anteriorment, Veterinari de la Unitat de Producció Agrària Ecològica del Servei de Producció Agrícola, Serveis Centrals del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. Membre de l'equip que coordina el Pla d'Acció interdepartamental per a l'alimentació i l'agricultura ecològiques 2008 – 2012.

2.2. Entrevistes a productors de boví lleter ecològic (Catalunya):

- Anna Serra Serra (La Selvatana): Propietària de la granja familiar La Selvatana, situada a Campllong, Girona. Cultiven 90 hectàrees, produeixen uns 1.500 litres de llet ecològica, gestionant aproximadament 100 vaques. Tenen el seu propi obrador de productes làctics.

Teníem programades altres entrevistes a:

Tomàs Grau (Raphel-Lladó): Propietari de la granja familiar Raphel-Lladó, creada al 1994, a Can Garriga de Maià de Montcal. Consta de 26,6 Ha de conreus i prats, 8 Ha de bosc d'alzina i roure i 3 Ha d'arbres de ribera al Fluvià, i gestionen aproximadament 11 vaques i 3 braves.

Joan Bassets Pagès: Llicenciat en Veterinària per la UAB i Máster en Agricultura Ecològica per la UB. Treballa des de 1992 com a assessor d'empreses agroramaderes i com a professor extern a nivell universitari. Amb àmplia experiència en l'assessorament veterinari i agrícola, i coneixedor de la política agrària comunitària. En els últims anys la seva feina s'ha enfocat cap al camp de la ramaderia i agricultura ecològiques, assumint el diseny i gestió d'explotacions ecològiques i el desenvolupament de xarxes comercials.

Però degut a problemes personals i temporals no ha sigut possible realitzar-les.

3. CONFLICTES OBSERVATS I DISCUSIÓ

S'exposen a continuació els conflictes que han sorgit de la reflexió sobre el text legal, la recerca bibliogràfica i la realització de les entrevistes. S'han exposat seguint un ordre de "la granja a la taula", començant pels aspectes que involucren la reconversió de les explotacions i aspectes burocràtics, passant per l'alimentació i aspectes pràctics de les granges fins a la qualitat i comercialització del producte.

3.1. Conversió a ecològic

LA DECISIÓ:

La decisió dels ramaders en la conversió cap a la producció de llet ecològica no és fàcil i segons la bibliografia consultada depèn d'un conjunt de variables socioeconòmiques (diversificació, estil de vida, etc) i no exclusivament del desig de maximitzar el benefici obtingut (Padel, 2000).

Tot i així, l'augment de la producció de llet per vaca segueix essent un objectiu important per la majoria dels productors, sent acceptat per alguns autors que la producció de llet ecològica no ha d'implicar una reducció de la producció total i que es poden obtenir fins a 8000kg/vaca seguint les normes ecològiques, sempre que es maximitzi la producció a partir dels farratges existents a l'explotació (Keatinge, 1997).

L'experiència de l'Anna Serra com a productora va ser aquesta "En un moment en que el preu de la llet era molt baix, no eren viables les explotacions petites (munyir 100 vaques) la majoria de les granges o bé plegaven o bé integraven socis externs que aportessin capital per poder créixer. Nosaltres volíem seguir essent una granja familiar i vam buscar altres alternatives: elaborar el producte i producció ecològica. D'aquesta manera tenim valor afegit. A més a més també teníem grans inquietuds per la producció ecològica."

LES DIFICULTATS:

Existeixen varis factors que expliquen la situació i que estan actuant com a barreres d'entrada en aquest sector, l'aspecte econòmic és un tema comú en la majoria d'estudis europeus revisats i sembla haver crescut en importància. Segons la literatura disponible sobre el tema les barreres més importants en la conversió a ecològic poden ser:

- Risc de rendiment en el camp derivat de les noves rutines de maneig i tècniques de producció. La restricció de l'ús de fertilitzants i pesticides és percebuda com que les plagues i males herbes podrien destruir la collita.
- Risc de preu degut a que el mercat encara no està relativament desenvolupat respecte als productes ecològics. Petites variacions en els canvis en l'oferta i la demanda poden tindre grans efectes sobre els preus.
- Risc institucional considerat com la incertesa política que afecta a les reglamentacions i els subsidis de la producció ecològica. Els canvis en la normativa semblen ser una preocupació important, especialment en la cria de bestiar (Flaten et al. 2010). El recolzament financer dels pagaments són suposats per a compensar rendiments més baixos i la incertesa del mercat. Degut a freqüents canvis en el nivell de recolzament i les condicions que envolten als pagaments, el recolzament també podria veure's inclòs com a factor de risc (Acs et al. 2009, Flaten et al. 2010).

A les entrevistes realitzades, Lluís Vila apuntava també una dificultat afegida: la rendibilitat durant el període de la conversió. En paraules textuais seves "La conversió s'ha de realitzar a llarg termini, sinó no és rentable. S'ha d'organitzar de manera que primer es reconverteixen les terres (2 anys) i és després que es fa la conversió de les vaques (els últims 6 mesos). Fent-ho així aconseguir que al canviar els animals ja tinguis els aliments de les teves pròpies terres, i que no calgui comprar-ho fora. Així doncs, la primera dificultat és el temps de conversió (2,5 anys). "

I Anna Serra com a productora, ens va explicar la seva experiència: "Durant el període de conversió tens costos més elevats i véns a preu de convencional. El fet de sortir del canal de les centrals lleteres i comercialitzar directament fa que costi treure tot el producte, tens excedents i és lent. Durant molts mesos (anys) has de vendre llet eco a preu convencional i tens moltes pèrdues. Però si aguantas pots arribar."

Tot i així, altres raons diferents a les econòmiques poden jugar un rol important en la decisió de la conversió, tals com la dificultat per trobar una indústria transformadora que pagui el sobrepreu per la llet ecològica i la necessitat de comptar amb terra addicional per complir amb els requisits normatius del sistema ecològic.

A més a més després del canvi a ecològic normalment es segueixen mantenint els mateixos animals que hi havia a l'explotació, amb unes produccions originals molt intensives. Lluís Vila i Oscar García coincidien en assenyalar la "tendència intensivista" de les granges lleteres com una dificultat afegida per part dels ramaders, de fet aquest últim comentava "Hay una tendencia intensivista muy fuerte en las granjas lecheras. Y eso hace que el cambio de sistema sea muy difícil. Por ejemplo se tienen vacas con tendencia genética a la alta producción y existe muy poca base territorial (poca agricultura propia, pocas posibilidades de pastoreo). "

També cal remarcar la importància de la coexistència amb els altres ramaders. Els productors ecològics de llet i làctics se senten de vegades confrontats a la incomprensió del seu entorn. Veuen en aquesta postura de rebuig una barreja d'incomprensió del mètode ecològic –considerat menys atractiu que el suposat miracle turístic–, una certa reticència cap a gent nouvinguda i sense experiència, i una resistència al canvi afavorida per l'elevada edat de la població rural.

L'Anna Serra afirma "Amb la resta dels ramaders, al principi una mica de disbauxa, però ara molts adopten tècniques que han vist fer a casa nostra i tots ens respecten moltíssim. "

3.2. Ajuts

Els ramaders ecològics poden beneficiar-se de les primes ramaderes relacionades amb la PAC i dels ajuts agroambientals. Aquests són molt importants, ja que l'etapa de conversió és una gran inversió i és un moment crític per a la rendibilitat (Oscar García).

La majoria de productors aprofiten la possibilitat de demanar ajuts. Alguns subratllen la seva gran importància per a la conversió, ja que faciliten l'adaptació a les noves formes de maneig pròpies de la ramaderia ecològica. Per a d'altres, la seva activitat no seria viable econòmicament sense els ajuts de superfície (García, 2009).

Els ajuts són apreciats per als productors, però tot i així no tots els utilitzen integralment. Segons el llibre blanc de la PAE, l'opinió de no estar prou informats sobre els ajuts i no tenir-ne una visió completa és compartida per una part important dels ramaders.

Segons l'entrevista realitzada a Lluís Vila, els ajuts destinats a boví lleter són els que potser tenen menor importància dins la producció ecològica, en el sentit que representen un suport però no un al·licient per a la conversió. Això és degut a que les explotacions d'aquests tipus solen ser semi-intensives, i els ajuts que s'obtenen no compensen l'esforç de realitzar la conversió: la inversió de capital és molt gran en comparació amb el que es rep a canvi. Sovint el motiu de la conversió no està relacionat amb l'ajut que rebran pel canvi a producció ecològica sinó per la comercialització i revalorització del producte, i això és molt important perquè afavoreix l'autosuficiència de les explotacions.

“Normalment es calcula que si l'ajut representa més d'un 10% del preu de venda de la producció d'una UBM (Unitat de Bestiar Major), es pot distorsionar el sector ja que es poden fomentar conversions per motiu de l'ajut. En el cas del boví de llet, aquest percentatge sol estar al voltant del 3%” (Lluís Vila).

3.3. Assessorament

L'assessorament és sens dubte un dels punts més febles de la producció ecològica europea, i que hauria d'implicar un gran esforç d'investigació, desenvolupament i innovació al nostre país. És comú que existeixi la idea preconcebuda que és el CCPAE qui ha de realitzar les tasques d'assessorament, però això no és correcte. L'assessorament és incompatible amb la certificació i el control, per tant no entra dins les funcions del CCPAE. El productor, doncs, sap que necessita de l'assessorament, però no té clar ni què necessita ni on ha de buscar-ho (Oscar García).

L'assessorament és una urgent necessitat per tal que els productors ecològics no es trobin sols en la presa de decisions que poden ser determinants per a l'èxit o el fracàs de la seva explotació (Maynoy, 2006). Els ramaders solen mantenir els assessors convencionals que tenien abans de la conversió, però la resta sol ser un procés autodidacta (Anna Serra). El departament intenta posar a l'abast dels productors tota la informació que pot (com ara les fitxes tècniques de la PAE), però la realitat és que segueix existint un buit en l'assessorament ecològic, que hauria de ser integral i multidisciplinari i no ho és (Lluís Vila).

“Totes les tasques de difusió i formació són necessàries i molt benvingudes. Preferiria que fos una tasca de l'administració més que d'una entitat privada” (Anna Serra)

3.4. Flexibilitat i adaptació territorials

La ramaderia ecològica està lligada íntimament a l'ús de pastures, ja que és inherent a la filosofia de la sostenibilitat. Tot i així, hi ha regions en les quals per les seves característiques geogràfiques és complicat obtenir el terreny necessari per a fer unes pastures adequades, com ara part de Catalunya. També de vegades existeix el terreny, però l'ús que se'n pot extreure és limitat.

Això fa que en alguns llocs sigui més fàcil produir llet ecològica de baix preu, com a països del nord d'Europa, i més difícil fer-ho en d'altres indrets. El lliure mercat de productes intracomunitari fa que en aquesta situació es pugui generar un desequilibri entre la producció nacional i l'estrangera. Com comenta en Lluís Vila, en aquest sentit el reglament permet que les matèries primeres ecològiques recorrin grans distàncies, per exemple, i alhora està forçant la integració agropecuària i la localització del producte, de manera que no es mantenen els mateixos criteris de reflexió quan es parla de producció que quan es parla d'elaboració, i això és un punt que potser caldria revisar.

3.5. Alimentació ecològica

En producció ecològica és especialment necessari analitzar més curosament els requeriments nutricionals de l'animal degut a l'oferta limitada de matèries primeres de producció ecològica, la dependència de les pastures i les limitacions de productivitat, estacionalitat i de valor nutritiu.

En general, en animals herbívors, els sistemes de cria ecològics han de ser basats en la utilització màxima de pastures, d'acord amb la disponibilitat de les mateixes a les diferents èpoques de l'any, o basar l'alimentació en farratges frescos, dessecats o ensitjats rics en proteïna i amb un contingut moderat d'hidrats de carboni estructurals, que permeti obtenir racions pròximes a l'establert per la normativa (relació farratge:concentrat de 60:40), sense penalitzar pràcticament els resultats productius i la qualitat de la canal (García, 2009).

Però tot i que la normativa permet fins a un 40% de la MS de la dieta en forma de concentrat els estudis demostren que pocs ramaders subministren al ramat aquest nivell de concentrat. Normalment sol oscil·lar al voltant del 20% tal com ens comentava a l'entrevista l'Anna Serra " en realitat l'has de baixar a 15-20% o no et surten els números ", com comentarem en apartats posteriors això podria repercutir en la qualitat de la composició de la llet.

Per poder formular dietes equilibrades amb aliments ecològics és necessari conèixer el seu valor nutritiu, ja que pot ser diferent de les matèries primeres convencionals a causa de la limitada utilització d'adobs minerals en agricultura ecològica. A més a més s'ha de tindre en compte que el recent Reglament (UE) 505/2012 tracta d'afavorir la integració agropecuària, és a dir la utilització de recursos alimentaris de la zona i la reducció del transport de matèries primeres per reduir l'impacte mediambiental de la producció. Així, en el cas d'herbívors, s'ha incrementat del 50% al 60% el percentatge de pinsos que hauran de procedir de la mateixa explotació o, si no és possible, haurà de ser produït en col·laboració amb altres explotacions ecològiques de la mateixa zona.

També en aquest punt la productora de La Selvatana coincidia amb la majoria de ramaders " Produïm un 80% del farratge, i comprem un 20% del farratge i el total del cereal. Les pastures a casa nostra són més un espai d'esbarjo i de desenvolupament del comportament natural dels animals, que no pas un lloc per alimentar-se. Servim verd a tall ad libitum a l'estable i les vaques tenen accés lliure a pastures però ja surten de l'estable amb la panxa plena. Pressió urbanística... no ens podem permetre dedicar més de 4 hectàrees a la pastura."

En quant als elements essencials, generalment la quantitat requerida en la dieta per a un òptim rendiment està per sota dels nivells que causen efectes perjudicials a l'animal. Tot i així, la toxicitat procedent de nombrosos elements essencials, inclosos seleni, molibdè i coure poden succeir desafortunadament sota les pràctiques d'alimentació ecològica (Govasmark et al., 2005).

Les deficiències minerals lleus són especialment difícils d'identificar, perquè els seus efectes són difícils de distingir amb casos clínics deguts a desnutrició o parasitosis intestinals.

3.6. Presència de substàncies químiques:

La llei no reflecteix cap límit de residus tòxics que es puguin donar en aliments o animals ecològics, així com als camps on es conreen els aliments per a aquests últims. Algunes lleis públiques nacionals o

privades no es refereixen de forma explícita a la conservació del sòl i de l'aigua perquè la legislació nacional general sobre la protecció del aigua cobreix aquest punt tant en unitats de producció convencionals com ecològiques. La conservació del sòl i de l'aigua són punts vitals en la producció ecològica perquè són la base per la sostenibilitat de la granja. Per exemple, en els plaguicides tan sols existeixen els límits generals en els aliments:

“Los residuos de plaguicidas en los alimentos están regulados por cuatro Directivas del Consejo: (CEE) 76/895, (CEE) 86/362, (CEE) 86/363 y (CEE) 90/642. En el Reglamento (CEE) 396/2005 se consolidan y modifican dichas Directivas. La legislación cubre la fijación, la vigilancia y el control de los residuos de plaguicidas en los productos de origen vegetal y animal que puedan derivarse de su utilización fitosanitaria.”

Les principals fonts d'entrada de metalls pesats en el cicle de nutrients d'una granja són suplementos en la nutrició animal, banys podals amb agents de coure, medicaments, materials minerals per construir els llits i d'altres agents químics en equips de l'estable (zinc) i fertilitzants per certs cultius de vegetals (en particular la vinya i patata). Els principals ingressos en l'adob de boví són causats per l'ús (parcialment il·legal) de banys profilàctics per preveure certs tipus de laminitis. Els líquids s'afegeixen sovint al purí després del seu ús (Schumacher, 2004).

Tot i això, la principal motivació de la majoria de consumidors per comprar productes ecològics es que consideren que son més sans i sense cap residu i als que no se'ls ha aplicat cap tractament amb pesticides (Zanoli, 2004). Els tractaments continuats a vinya, arbres fruiters i patates, amb compostos de coure podrien, malgrat tot, contaminar el sòl amb metalls pesats a llarg termini. Aquesta qüestió ha sigut tractada ja en la reglamentació europea CEE 2092/91, així com la quantitat que ha de ser reduïda de forma gradual per definir els nivells d'acumulació superior en l'aplicació del coure per hectàrea.

En el referent a aquest apartat la Isabel Blanco ens comentava que “Ha habido intentos de trabajar en ese ámbito, intentando poner en el etiquetado que son productos que no tienen residuos de según qué. Pero des de la administración eso no se permite, porque de alguna manera das a entender que el resto de productos puede que sí que lo tengan. Es cierto que hay países que sí que lo dicen como Francia o Canadá (ex/ productos con cero antibióticos) pero aquí es difícil que suceda.”

Però en quant a les opinions dels especialistes entrevistats vam trobar diferències. L'Oscar García, per exemple, opinava que “Los productos ecológicos tienen que cumplir los límites de residuo igual que los convencionales. En mi opinión debería haber límites estrictos legislados en producción ecológica, con análisis periódicos de animales y tierras. ”. En canvi en Lluís Vila ens comentava que “La contaminación ambiental és inevitable, però això succeeix igual tant en convencional com en ecològic. No és un punt diferencial, i no tindria per què ser-ho. Però en quant a fitosanitaris, OGM o antibiòtics, sí que estan estrictament controlats en ecològic, tal com marca la llei. ”

3.7. Dejeccions i càrregues de N

Les càrregues ramaderes màximes que es poden establir en l'explotació no han d'excedir una aportació de 170 Kg de nitrogen per hectàrea de superfície i any. Per aquesta xifra es computen tant l'aportació directa per dejeccions en pasturatge com la quantitat de fems o purins produïts durant l'estabulació, que a més a més hauran de gestionar-se en instal·lacions d'emmagatzemament adequades preveient la necessitat d'un període de maduració i garantint la impossibilitat de les aigües per abocament directe o per escorrentia i filtració en la terra.

En cas de no disposar de superfície suficient també es podrà cooperar amb altres explotacions amb l'objectiu d'escampar els fems excedentaris. Tot i que la bibliografia consultada afirma nombrosos països que en la situació actual no produeixen suficient concentrat per suplementar el ramat ecològic, és a dir,

no s'aconsegueix sempre un equilibri entre cultius i ramat ecològic. Els productors de cultius en Holanda fan servir més del 75% del nitrogen de fonts no ecològiques (Prins, 2005).

En Lluís Vila ens va fer notar una petita incoherència legislativa a la seva entrevista: "la llei obliga que les dejeccions provinents de granges ecològiques vagin a parar a terres ecològiques (i no a convencionals), mentre que una finca convencional pot donar les seves dejeccions a una d'ecològica en certes ocasions puntuals. Això no té gaire sentit, tot i que suposo que la intenció és la integració agropecuària. "

3.8. Escornat/Disbudding

La legislació europea prohibeix el escornat, però es permeten excepcions de seguretat. Aquest sembla ser un punt controvertit de la llei en el qual es poden trobar molts arguments a favor i en contra, ja sigui relacionats amb la seguretat humana, benestar animal, ètics, econòmics, aspectes culturals i de qualitat del producte.

Existeixen dos mètodes:

-Disbudding: implica l'eliminació de les cèl·lules productores de la banya en vedells de menys de dos mesos d'edat. En aquesta etapa els "rovells" (yemas) de les banyes encara no estan adherides al ós frontal del crani.

-Escornat: involucra el tall de les banyes i el teixit corni.

Mentre que el escornat té efectes negatius més forts en benestar que el disbudding, qualsevol mètode de disbudding/escornat causa estrès i dolor, el qual ha de ser alleujat tant d'hora com sigui possible, preferentment amb una combinació de sedació, anestèsia local i tractament antiinflamatori.

Alternatives al escornat/disbudding:

-Mantenir el ramat amb banyes. Amb aquesta opció és necessari un maneig específic. Es requereix un increment en la dimensió de les menjadores, dels passadissos i dels cubicles, així com altres adaptacions de les instal·lacions (evitar carrerons sense sortida, l'ús de cornadissos oberts per dalt, cubicles amb possibilitats d'escapar pel davant).

Tot i així el maneig de les situacions on hi ha un alt risc de competició (mentre mengen i per suposat en la integració d'animals que no són del mateix grup) és un factor essencial.

-Introducció de ramat absent de banyes naturalment. Aquesta absència està determinada per un sol gen on els acorns estan presents sobre els que tenen banyes. La seva freqüència entre races varia des del 0 al 100% i en les races principals utilitzades (Holstein o Charolais) només un petit nombre de bous heterozigots estan disponibles.

Així doncs, aconseguir bous acorns amb un mèrit genètic alt pot comportar temps (alguns estudis preveuen que 10 anys) i la majoria dels ramaders tan sols estan interessats en fer servir bous acorns si aquests animals tenen un alt mèrit genètic.

També cal comentar que hi ha certificadores privades que són més estrictes i no permeten aquest tipus de maneig sota cap circumstància, com ara Bioland (Alemanya) o Pro Bio (República Txeca).

En quant als especialistes entrevistats cadascú va opinar segons l'experiència que havia tingut en el sector:

En Lluís Vila ens donava el punt de vista de l'administració "És un punt controvertit, però a la fi és el ramader qui ha de manejar el bestiar. Evidentment des d'un punt de vista ecològic s'hauria d'evitar, sobretot segons la filosofia biodinàmica, però en la realitat si el ramader et demana poder escornar els seus animals pels motius autoritzats... no t'hi pots negar, és ell qui ha de conviure amb els animals. Em el nou reglament (que probablement sortirà al 2017), s'estan replantejant molts d'aquests punts controvertits."

L'Anna Serra un cop més va parlar com a productora "Fa 6 mesos no escornàvem i teníem bastants problemes de vaques dominants que pressionaven a les demés. Finalment hem decidit cremar banyes per evitar conflictes entre elles".

I l'Oscar García va opinar segons la filosofia de la producció ecològica "La prohibició del descornado es propia de una producción muy específica, la Biodinámica. Desde su propia ética y filosofía está perfectamente justificado (si no eres biodinámico no tienes ese límite). Por otro lado creo que el reglamento tendría que ser muy restrictivo y sólo permitir el descornado en casos muy excepcionales. Claramente es una mutilación y sólo se justifica para evitar lesiones en animales muy hacinados y sin control jerárquico correcto"

3.9. Tractaments veterinaris i profilaxis

En quant als tractaments veterinaris i la prevenció de malalties, recordem que la legislació tracta aquest punt en l'article 14 del RE (UE) 834/2007, i amb més detall en els articles 23 i 24 del RE (UE) 889/2008, esmentats en la primera part del present treball.

En el context que sorgeix d'aquesta legislació, prenen gran importància eines com ara: maneig, control biològic, profilaxis i teràpies naturals (García, 2010). Per tant, entre els seus esforços, les granges ecològiques han de desenvolupar tècniques zootècniques que afavoreixin l'equilibri entre els animals i l'ecosistema, a més d'enfortir la capacitat de resposta defensiva de l'animal de manera que la prevenció es considera prioritària en aquest tipus de granges (García, 2010).

Comentem breument les diferents tècniques i situacions.

Prevenció i maneig

En la producció ramadera ecològica la medicina preventiva és la base del pla de salut, en combinació amb un bon maneig, bona alimentació i disminució de l'estrès. Quan s'apliquen correctament, aquests esforços eviten la presentació clínica de més del 90 % de les malalties zootècniques i endèmiques que habitualment apareixen en les explotacions convencionals.

La prevenció de malalties és un pilar bàsic en la ramaderia ecològica, i està molt connectada també amb el disseny de les instal·lacions. És necessària la creació d'un ambient per a la vida de l'animal similar a les condicions naturals en les quals viu l'espècie, que afavoreixi l'obtenció d'una elevada resistència natural a factors infecciosos que apareixen a la natura. L'accés a l'aire fresc ha de ser una norma bàsica. L'exercici i l'accés a la llum natural disminueix el risc de malalties de l'esquelet, desequilibris en la fertilitat, i afecta positivament a la "vida mental" de l'animal (Blanco, 2008).

A aquests efectes, també és fonamental la correcta planificació de la nutrició per tal que sigui equilibrada i correlacionada amb l'estat fisiològic dels animals, per tal que el sistema defensiu del conjunt del ramat es desenvolupi correctament i s'aconsegueixin alts nivells de salut i benestar.

També és fonamental, tal i com recomana la normativa, l'ús de races autòctones i locals, ja que són les que presenten més avantatges zootècnics i sanitaris per a la cria ecològica i els plans de salut (més

adaptades als requeriments de la producció ecològica). Tenen més capacitat per a regular les malalties endèmiques i mantenir un equilibri permanent amb les parasitosis de l'agroecosistema. A més a més, s'afavoreix així la biodiversitat i contribueixen a la conservació i millora del medi natural.

Les federacions de cria tradicional de ramat i les organitzacions d'inseminació, amb la seva oferta i planificació per obtenir un millor rendiment i les seves estratègies d'alimentació, no persegueixen uns objectius de cria adequats per a la ramaderia ecològica. Encara avui, els ramaders ecològics tenen problemes amb els animals convencionals de totes les races que semblen més vulnerables a les malalties i a l'eliminació precoç d'aquest ramat. La cria d'animals amb bona descendència de pares longeus i sans no és habitual al mercat, i és per aquest motiu que es recomana la cria de ramat rural. (Blanco, 2008)

Teràpies naturals

L'aplicació de les plantes medicinals en forma de fitoteràpia i/o homeopatia és sempre estratègica per al control de paràsits i és preventiva de nombroses afeccions que minven la salut i el benestar dels animals. Entre els principals mètodes terapèutics que es fan servir com a medicina alternativa veterinària, hi ha:

- Fitoteràpia: es basa en l'ús de preparats de plantes medicinals que contenen productes actius, amb capacitat curativa. La medicina tradicional té la seva base principal en aquest mètode i són conegudes moltes plantes que tenen efectes curatius. És objecte d'estudi actualment en la busca de noves molècules amb propietats curatives.
- Homeopatia: mètode desenvolupat pel metge alemany Samuel Hahnemann basat en l'ús de substàncies d'origen natural que després d'un procés de dilució i dinamització, administrades en un animal malalt, són capaces d'activar en el seu organisme els mecanismes que permeten restablir el equilibri trencat i per tant arribar a la curació.
- Acupuntura: sistema terapèutic basat en l'estimulació de determinats punts de l'organisme mitjançant l'ús d'agulles, calor, injeccions, làser fred, imants... amb la finalitat de regular els fluxos energètics i restablir les funcions afectades de certs òrgans o sistemes del animal que es troben, des del punt de vista energètic, desequilibrats tant per excés com per defecte.
- Osteopatia, Massatges terapèutics: tracten dolences mitjançant la manipulació de determinades zones del cos, en especial les articulacions i l'estructura òssia. En moltes ocasions es fan servir els mateixos punts que en acupuntura, amb la mateixa finalitat (digitopuntura).
- Oligoteràpia: consisteix en el tractament de malalties fent servir minerals catalitzadors dels processos biològics en concentracions molt baixes. L'objectiu d'aquest sistema és restaurar la salut a través d'aportar a l'organisme els minerals catalitzadors, que per via de l'alimentació actual no són suficients, restablint l'equilibri perdut. El sistema de Sals de Shüssler és un mètode que treballa amb aquest principi i es basa en l'ús de dotze sals inorgàniques que posen en marxa les activitats fisiològiques que estan afectades.

Alguns dels avantatges de les teràpies naturals són:

- Restauen els equilibris perduts per causes biòtiques o abiòtiques, com a conseqüència de mesures de maneig inadequades.
- Potencien les defenses orgàniques de la cria en totes aquelles etapes fisiològiques difícils, on es pot comprometre la funcionalitat de les produccions i les constants sanitàries.
- Ajuden a prevenir situacions d'estrès en les diferents pràctiques de maneig que habitualment ha de realitzar el ramader, i on les substàncies químiques de síntesi no donen respostes adequades, i sí problemes de residus i contaminacions del medi natural.

De les teràpies esmentades, a nivell de granja bàsicament només s'utilitza la fitoteràpia i la homeopatia, la resta són difícilment aplicades en la pràctica. Tant Sara Lorda com Oscar García, que realitzen clínica veterinària en les granges de producció ecològica, han afirmat utilitzar preferentment la homeopatia per als seus tractaments, i en segona opció la fitoteràpia. Per exemple, és de molta utilitat la homeopatia en casos de diarrees neonatals i mastitis (García). En general no tenen gaires problemes que s'hagin de

tractar amb medicaments al·lopàtics.

Aquest fet és confirmat per la granja La Selvatana, que declaren no tindre quasi cap problema sanitari, donada la cura que dediquen a la higiene de la munyida i al maneig de les vaques.

En la seva experiència amb ramaders de boví lleter ecològic d'Espanya, Isabel Blanco ens comenta que malgrat tot els tractaments alternatius no són la primera elecció en la majoria d'explotacions del país. Els qui els utilitzen sí que preferentment usen homeopatia i fitoteràpia, però en general la falta de coneixement tant per part dels ramaders com per part dels tècnics veterinaris fa que el percentatge d'utilització d'aquestes tècniques sigui baix. Com apuntava en la seva tesi doctoral (Blanco, 2008), molts "practicants" de productes convencionals senten la falta d'informació dels productes alternatius i es recolzen en els procediments convencionals, la seguretat, eficàcia i avaluació de residus dels quals els hi és familiar.

Aquest és un punt que caldria millorar. En general es promouen els tractaments alternatius, però en la realitat el seu ús és limitat, i s'hauria de desenvolupar a diferents nivells: ampliant l'educació dels ramaders, fomentant la formació dels veterinaris i promovent la investigació en tractaments alternatius.

Control sanitari

Existeixen moltes alternatives de control biològic natural per al maneig de les pastures que poden ser d'utilitat per a la prevenció i control de diverses malalties i paràsits. Per exemple, l'ús d'escarabats en els femers dels estables pot reduir significativament les fases larvàries i el nombre de mosques dels estables (García y Vila, 2013). També s'està començant a utilitzar fongs d'efecte parasiticida per al control de les fases de vida lliure de certs nematodes gastrointestinals contaminants de pastures. Per exemple, el fong *Arthrotrrys flagrans*, que és capaç de produir hifes-trampa per a capturar les larves dels paràsits, de les quals s'alimenta. Les espores d'aquest fong poden suportar el pas pel tracte digestiu, de manera que s'està avaluant la seva administració en pinso o en biopreparats per al seu posterior registre com a antiparasitari comercial (Sol Arias, 2013).

En quant a control de cultius agrícoles, en general són de molta utilitat les rotacions de cultius planificades, ja que dificulten el desenvolupament dels paràsits i altres, trencant cicles biològics i contribuint a crear espais nets i higiènics. També en aquesta línia s'usen guarets intercalats, per tal de crear buits sanitaris impedit el contacte dels paràsits amb els hostes.

Aquestes dues tècniques de control són les més utilitzades pels ramaders, segons l'entrevista amb Isabel Blanco, conjuntament amb la prevenció mitjançant homeopatia.

A més a més, en èpoques de major contaminació de la pastura, com són la primavera i la tardor, la conservació correcta de la biomassa farratgera és fonamental per disminuir el risc de parasitosis de la ramaderia. La correcta realització d'aquests processos de conservació de biomassa és clau per a una bona prevenció sanitària. Cal recordar que l'elaboració i conservació inadequada de farratges pot comportar el creixement microbià de certs bacteris (*listeriosi*) i fongs (*fusariosi*), que poden afectar tot el ramat i provocar una alta mortalitat i avortaments. (Fitxes PAE)

Altres opcions serien el sanejament d'aiguamolls (mitjançant filtres verds) o el drenatge de pastures, per exemple. Aquest últim és especialment important per al control de la fasciolosi i dicrocoeliosi.

3.10. Sacrificis religiosos

L'article 14 del reglament 834/2007 diu: "es reduirà al mínim el sofriment, inclosa la mutilació, durant tota la vida dels animals, fins i tot en el moment del sacrifici".

Considerant això, i tenint en compte que els sacrificis religiosos de tipus Halal o Kosher no contemplen l'atordiment dels animals, la llei i la pràctica entren en conflicte. No està prohibit explícitament, però està en desacord amb la cita esmentada.

Les opinions al respecte són variades. Lluís Vila ens comentava que certament el sacrifici no estava descrit al reglament, i que això no sempre és al gust de totes les mentalitats, com tantes altres coses.

En canvi, Óscar Garcia ens explicava que sota el seu punt de vista no caldria que es prohibís aquest tipus de sacrifici: "Las normas de bienestar animal en el sacrificio son bastante hipócritas y más bien aspiran a dar buena imagen. Se puede hacer un sacrificio halal y otros tipos tradicionales, con un buen nivel de respeto por el animal".

Des del punt de vista dels productors, val a dir que en el cas exemple de La Selvatana ens van informar que en general no utilitzaven escorxadors certificats per als seus productes, ja que les vaques velles les portaven com a convencionals, i els vedells mascles també els venien per a engreix no ecològic. Però la seva impressió externa és que la carn sacrificada segons Halal sembla més bona, i els animals no tenen perquè patir més, malgrat reconeix que no estan àmpliament informats al respecte.

3.1.1. Qualitat sanitària de la llet: Infeccions mamàries i RCS

Les mamitis són una de les malalties més comuns i importants econòmicament de la producció de llet, tant convencional com ecològica. En general, les granges ecològiques presenten uns recomptes de cèl·lules somàtiques (RCS) majors que en les explotacions convencionals. Això s'explica principalment per dos motius:

1. En les explotacions ecològiques la taxa de reposició és menor, i per tant la població està més envellida. Les vaques adultes tendeixen a tindre infeccions mamàries cròniques, i per tant a augmentar el percentatge de RCS, i com que no hi ha tantes braves, els recomptes totals són majors.
2. Les produccions de llet són molt més baixes (fins a un 40 %), la qual cosa provoca un efecte de "concentració de cèl·lules" que també pot donar lloc a majors RCS.

Així doncs, degut al maneig intrínsec de les explotacions ecològiques, aquestes poden presentar RCS superiors a les granges convencionals (Villar, 2011).

Per aquest motiu es recomana l'ús de banys de mugrons (seria un error eliminar aquesta rutina en les granges ecològiques) i l'ús d'homeopatia, combinat amb selecció genètica d'animals més resistents i rústics, i la utilització en els casos que siguin necessaris d'antibiòtics per a l'animal malalt, ja que així evitarem la disseminació de la infecció. Cal tindre en compte que en un entorn ecològic on no s'utilitzen antibiòtics, aquests presenten moltes menys resistències i per tant seran més efectius.

En general per a realitzar el secat de les vaques ecològiques s'aprofita la fase de baixa producció, combinada amb restricció de l'alimentació, una bona higiene i l'eliminació d'estímuls (vedells, zona de munyida, etc).

Mesures preventives per millorar la qualitat sanitària de la llet:

Exercici i pasturatge del bestiar
Disminució de l'estrès metabòlic
Disminució de l'estrès productiu
Utilització de races adequades (adaptades al medi)

Higiene de les instal·lacions i de la sala de munyida
Baixa densitat ramadera

Per minimitzar l'exposició del canal del mugró a la contaminació i preveure la penetració de patògens mamaris, la neteja dels llits i els allotjaments pot complementar-se amb els segelladors interns, l'ús dels quals és especialment interessant en animals sense tractament antibiòtic al secat. Els segelladors interns estan constituïts per material inert, que forma una barrera física en la base de la cisterna. No deixa residus, dura tot el període de secat i s'elimina amb la llet a la primera munyida. Mai han de fer-se servir en els quarterons infectats (Villar, 2011)

Com a alternativa o recolzament al secat també poden utilitzar-se estimuladors del sistema immune (vacunes, autovacunes e immunomoduladors).

3.12. Qualitat dels productes ecològics:

En els reglaments s'esmenta explícitament que un dels objectius de la producció ecològica (article 3, RE 834/2007) és "obtindre productes d'alta qualitat", però la qualitat és un concepte molt ampli que després no està desenvolupat més enllà d'això.

Quan es parla de qualitat és important desglossar els diferents aspectes que pot implicar, com bé apuntava en Lluís Vila en la seva entrevista. En general podem distingir:

- Qualitat sanitària
- Qualitat nutricional (composició)
- Qualitat mediambiental
- Qualitat organolèptica

La qualitat sanitària és la única en la que el reglament té implicació, mitjançant el control de tractaments. Alguns dels aspectes en quant a qualitat sanitària de la llet ecològica ja han sigut comentats en l'apartat anterior. En quant a la composició, l'alimentació en pasturatge i l'aportació reduïda de pinso sovint comporta una baixada de la producció en greix de la llet, així com de proteïna, extracte sec i lactosa, si es compara amb les produccions convencionals (Villar, 2011).

Però com apunta Villar et al, aplicar barems convencionals de qualitat composicional de la llet de producció ecològica és difícilment justificable, ja que els sistemes productius són completament diferents. La mateixa filosofia de producció ecològica implica el descens dels paràmetres esmentats, i no per això la seva qualitat és menor, doncs és conseqüent amb les premisses d'alimentació ecològica. És més, segons Óscar Garcia el reglament hauria d'encarar-se encara més en augmentar l'alimentació en pasturatge i limitar més l'aportació de concentrats.

Malgrat això, si analitzem els àcids grassos de la llet veurem que en les explotacions ecològiques els continguts en Omega-3 i CLA són superiors que en les granges convencionals. Per tant, el seu perfil gras és més cardiosaludable que no pas el de la llet convencional (no enriquida). Tot i que el percentatge de CLA al llarg de l'any pot variar molt, disminuint dràsticament a l'hivern. Per tal de revaloritzar el producte cal

tindre això en compte i programar les pastures de manera que a l'hivern també hi hagi farratge fresc (com ara raigràs) o bé aportant llavors de lli o oli de girasol.

Isabel Blanco constata que seria molt interessant realitzar un treball conjunt en les granges ecològiques per tal de mantindre aquest perfil gras durant tot l'any, ja que mantindre aquests nivells més o menys homogenis seria un punt indiscutible de qualitat.

Les qualitats mediambiental i organolèptica són clarament positives en la llet de producció ecològica. Óscar García apunta, però, que valdria la pena posar en qüestió el sistema de transformació i envasat, ja que la qualitat de les llets de llarga conservació és molt més reduïda que la de les llets fresques.

Tot i això, Lluís Vila ens comentava que sota el seu punt de vista, la qualitat no ha de ser una competència de la normativa, sinó que ha d'estar impulsada per la maduració del sector i dels consumidors de productes ecològics. Són aquests els que han de ser exigents amb el producte que compren i els qui han de pressionar per obtenir productes de major qualitat.

3.13. Comercialització de productes ecològics

La comercialització dels productes és un punt clau per a la rendibilitat econòmica de qualsevol explotació, però que en la producció ecològica té, fins i tot, una major rellevància.

Són varis els motius que dificulten la comercialització de la llet ecològica. En primer lloc, tal i com ens comentaven tots els entrevistats, a Catalunya no existeix cap central lletera certificada per a la transformació de llet ecològica. Per tant, en els últims anys els ramaders interessats en la producció ecològica (i és extensiu a tota Espanya) es troben amb la impossibilitat de trobar una indústria transformadora que estigui disposada a pagar un sobrepreu per la llet ecològica. L'única excepció és en el cas de Galícia, on sí que hi ha una indústria envasadora de llet ecològica i paga per ella als seus proveïdors un preu que incorpora una prima del 30% aproximadament, però que només recull al nord-oest de la península.

És per aquest motiu que molts dels ramaders de boví lleter han d'acabar assumint el procés de transformació i elaboració dels seus productes. Això suposa una dificultat més a la qual s'han d'enfrontar els ramaders, i que es relaciona amb la dificultat de conversió i la necessitat d'ajuts. Segons Isabel Blanco: "No debería ser un problema del ganadero, deberían poder tener asesoramiento para la orientación al mercado y venta. Porque si no el ganadero tiene que hacerlo todo y no puede llegar a tanto."

A més a més, tampoc existeixen bons canals de comercialització ni infraestructures adequades, de manera que per als productors sol ser complicat fer una venda a distància, i es limiten al comerç de proximitat. Així doncs, aquesta pot ser una limitació a la disponibilitat de productes ecològics, però certament també és un valor afegit i distintiu. L'oportunitat de posar en contacte directe als consumidors amb els ramaders és un caràcter molt interessant, essencial com a model d'una agricultura renovada i sostenible. Malgrat en determinades zones geogràfiques de producció local general, la proximitat pugui ser un element en el qual no hi ha una diferència clara entre producte ecològic i convencional (I. Blanco), en general els consumidors estableixen una correlació positiva entre els productes ecològics que compren i la seguretat de la producció propera.

Segons Oscar García, "en el caso de la leche líquida, no tanto del yogur y el queso, el mayor elemento de diferenciación es la cercanía y el tipo de leche (pasteurizada contra UHT)".

En quant al destí de la producció, les estadístiques són favorables. En analitzar la participació en el canal comercial, s'observa que les explotacions de boví lleter ecològic destinen al voltant del 95% de la

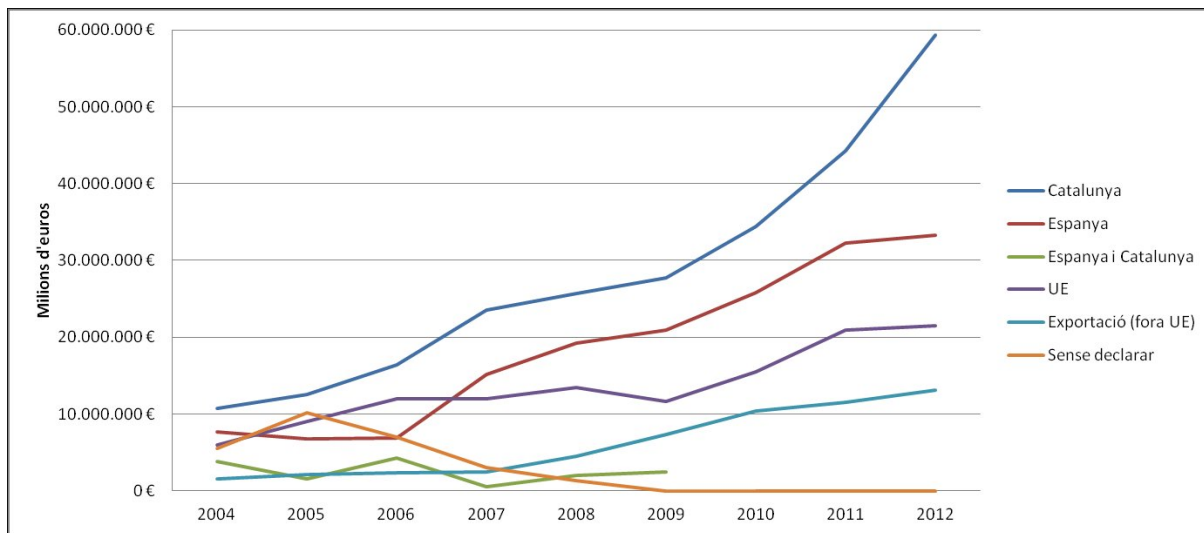
producció al mercat ecològic; en tant que tan sols un 5% es destina a convencional i es comercialitza com a llet no ecològica.

D'altra banda, per a una eficiència en la rendibilitat de les explotacions, és essencial una bona gestió de la superfície pròpia, amb l'objectiu d'obtenir farratges de qualitat. Les explotacions que fan un major ús de productes propis i que per tant tenen una menor dependència exterior, són les que millors resultats econòmics obtenen malgrat tindre produccions significativament més baixes.

Els estudis empírics realitzats demostren la viabilitat econòmica del sistema ecològic, que es fonamenta principalment en el sobrepreu en relació a la producció convencional. No obstant, en determinats països s'han detectat recentment excessos d'oferta de llet ecològica, pel que és necessari parar atenció a les accions de promoció i difusió d'informació entre els consumidors sobre la producció ecològica, per a que sigui valorada convenientment i la demanda sigui suficient per absorbir l'oferta (Blanco, 2008).

3.14. Importació- Exportació dels productes ecològics

Tal i com es comentava en l'apartat anterior, el producte ecològic sovint està molt lligat a la producció i venda en proximitat. Però amb el creixement del sector també hi ha hagut un creixement de les exportacions i importacions de productes ecològics, tal i com reflexa aquesta estadística de la PAE sobre el destí de vendes a Catalunya:

El comerç intracomunitari és una realitat innegable, per a la qual no s'han de proposar frens sinó alternatives. Oscar García ens comentava: "en el caso de la leche la solución pasa por la diferenciación, la puesta en valor de lo cercano y con cambiar el modelo de distribución de leche UHT a leche fresca y pasteurizada, donde la competencia exterior es mucho más difícil". Opinió d'altra banda compartida per l'Anna Serra, que ens comentava "Em sembla bé la competència lliure sempre que sigui lleial, que no menteixi. Quants kilòmetres de casa teva és producte de proximitat?".

Això ens porta a la reflexió de l'Oscar Garcia sobre l'actual poca claredat sobre l'origen dels productes. Isabel Blanco ens comentava, en relació a aquest punt, que l'interessant seria poder donar informació facultativa en les etiquetes referent a la "huella de carbono" dels productes ecològics: "Sería interesante que esa información sobre la trazabilidad de todo el producto pudiera ponerse en la etiqueta, o en un

código QR. Es una línea que en el futuro quizá va a ser necesaria y debería estar integrada en la normativa.”

De totes maneres, Isabel Blanco també comenta que la importació sobretot es troba a Catalunya, no a la resta de comunitats autònomes. “No creo que sea un problema, porque el consumidor catalán cuida mucho su producto, creo que si hubiera leche ecológica catalana se vendería. En general la diferenciación no es difícil, pues está clara. Lo que falta es oferta.”

CONCLUSIONS

La producció ecològica és una activitat que està patint un creixement notable en els últims anys. A tota Europa s'està veient incrementada la seva importància tant en la producció com en els canals de comercialització. En aquest treball, però, s'ha buscat fer un recull sobre la legislació en la qual s'empara el boví lleter ecològic destacant els apartats que podrien ser més febles o podrien crear controvèrsia entre usuaris i tècnics del sector.

Segons hem anat veient al llarg del treball a mesura que progressa el desenvolupament de la producció ecològica, la legislació comunitària i nacional es veu obligada a adaptar-se a les noves exigències de la població, tant de productors com de consumidors. Tal com apuntava Roca Fernández et al., són moltes les limitacions a les quals s'enfronta aquest tipus de sector: l'accés a pinsos ecològics i la seva preservació enfront als transgènics; la necessitat d'un major nombre de tècnics i d'experiències pilot que puguin recolzar els productors i eliminar la incertesa de la conversió a ecològic; l'adaptació de les normatives a les situacions particulars de les explotacions; la falta d'educació i coneixement per part dels consumidors; la dificultat en la comercialització... Aquests són temes que s'han anat comentat al llarg d'aquestes pàgines, i que en alguns casos tenen solucions obvies, d'altres no tenen solucions aplicables a la pràctica, i d'altres no sembla haver consens al seu respecte.

Degut a això recalquem la necessitat de seguir revisant la normativa ecològica a mesura que el sector prosperi. Encara queden molts temes per resoldre, investigar i millorar i és per això creiem necessari el suport i la comunicació intracomunitària per tal d'afavorir la seva resolució i incentivar el consum i la mentalitat sostenible i de qualitat que defensa la producció ecològica.

BIBLIOGRAFIA

Llibres, articles, altres:

Acs, S., P. Berentsen, R. Huirne & M. van Asseldonk (2009). Effect of yield and price risk on conversion from conventional to organic farming. *Australian Journal of Agricultural and Resource Economics*, 53, 393-411.

Blanco Penedo, Mª Isabel. Situación actual de las granjas ecológicas de ganado vacuno de Galicia. Comparación con los sistemas de explotación tradicional e intensivo. Lugo, mayo de 2008. [Tesis doctoral]

Climent Sanjuán, Victor (1999). Producción y crisis ecológica: los agentes sociales ante la problemática medioambiental. Brevaris, 2. Edicions Universitat de Barcelona.

COONAN, C.; FREESTONE-SMITH, C.; ALLEN, J.; WILDE, D., (2002). Determination of the major mineral and trace element balance of dairy cows in organic production systems. In: KYRIAZAKIS, ZERVAS (Eds.) *Proceeding of Organic Meat and Milk from Ruminants*, Athens, October 4-6, 2002, EAAP Publication, 106: 181-183.

Flaten, O., G. Lien, M. Koesling & A. K. Loes (2010). Norwegian farmers ceasing certified organic production: Characteristics and reasons. *Journal of Environmental Management*, 91, 2717-2726.

García Barredo, Óscar (2009). Boví de llet ecològic (I) i (II). Fitxes tècniques 05 i 06 de Producció Agrària Ecològica.

García Romero, Carmelo (2010). Control biológico y terapias naturales en la cría bovina ecológica. Madrid, Editorial Agrícola, D.L.

García, R., Vila C (2013). Prevenció sanitària en ramaderia ecològica. Fixta tècnica PAE nº18

Govasmark, E. (2005). Trace element status of soil and organically grown herbage in relation to animal requirements. Ph. D. Thesis. Norwegian University of Life Sciences.

Keatinge, R. (1997). Organic hill farming; Does it pay?. *New Farmer and Grower*, 55, 24-25.

Maynoy Señé, Marta (coordinadora). Llibre blanc de la producció agroalimentària ecològica a Catalunya. Generalitat de Catalunya, DARP, 2006. ISBN: 631.14:338.43.

Padel, S., (2000). Strategies of organic milk production. *Proceedings of the 4th NAHWO Workshop*, Clermont-Ferrand, 21-24.

Prins, U. (2005). *Verzelfstandiging van de biologische landbouw op het gebied van mest, voer en stro*. Louis Bolk Institute. Organic Revision Report

Roca Fernández, A.I.; González Rodríguez, A. Uso de los pastos en galicia como contribución a un desarrollo sostenible de los recursos naturales. Instituto Galego de Calidade Alimentaria (INGACAL) y Centro de Investigacións Agrarias de Mabondo (CIAM).

Schumacher, U. (2004). Reduction of heavy metal input – a task also for organic animal husbandry. Enhancing animal health security and food safety in organic livestock production *Proceedings of the 3rd*

SAFO Workshop, 16-18 September 2004. Falenty, Poland. pp. 91-94.

Sol Arias, Maria (2013). Gestió de parasitosis en ramaderia ecològica: "¿Cómo actuar frente a los parasitismos en ganadería ecológica?". Ponència del 1r Simpòsium sobre Ramaderia Ecològica a Catalunya, Manresa, 14-15 desembre, 2013.

Villar Bonet, Ana; Salcedo Díaz, Gregorio. (2011). Recomendaciones para la mejora de la calidad de la leche ecológica. Gráficas Campher. CIFA, SA-813-2011.

Zander, K., H. Nieberg & F. Offermann (2008). Financial relevance of organic farming payments for Western and Eastern European organic farms. *Renewable Agriculture and Food Systems*, 23, 53-61.

Zanoli, R. (2004). *The European Consumer and Organic Food*. OMia RD Vol. 4. R. Zanoli (Ed.). University of Wales, Aberystwyth, UK. pp.175.

Recursos electrònics:

Pàgina web de la Generalitat de Catalunya, Producció agroalimentària ecològica PAE. [www.gencat.cat]

Pàgina web del Consell Català de Producció Agrària Ecològica. [www.ccpae.org]

Pàgina web de la Sociedad Española de Agricultura Ecológica. [www.agroecologia.net]

Pàgina web de la Comissió Europea:

"Agriculture and rural development". [ec.europa.eu/agriculture/organic/index_en.htm]

Estadístiques:

Agricultura ecològica, estadísticas 2012. Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente. Madrid, 2013. NIPO: 280-13-156-4.

Estadístiques de la producció agrària ecològica a Catalunya (2000-2013). Generalitat de Catalunya, Consell Català de Producció Agrària Ecològica.

ANNEX 1: ENTREVISTES REALITZADES

María Isabel Blanco Penedo

Nos gustaría saber su opinión sobre la dificultad de la conversión ecológica en este tipo de explotaciones, y los problemas que comporta para los productores. Por ejemplo, en Catalunya en el 2012 solamente había 9 explotaciones de bovino lechero ecológico mientras que de carne había 316.

El vacuno de leche es en verdad la especie (y aptitud) que más dificultad conlleva en la conversión a ecológico. La conversión del suelo y alimentación quizá es más parecida entre todas las especies en cuanto a dificultad, pero en el manejo, el vacuno de leche es el más complicado. Los motivos son principalmente los siguientes:

- Hay un importante trabajo de preparación mental o aptitud que el ganadero debe desarrollar. Este tiene que trabajar mucho más preventivamente, en un animal muy exigente, que requiere muchos cuidados... Tiene que acostumbrarse al cambio de objetivos.
- La raza (frisona) son animales muy seleccionados para otro tipo de manejo, hay que ir cambiando los biotipos para que se adecuen a este sistema.
- Además el manejo intensivo requiere una alimentación para una producción muy lechera (en la cual se centra toda su energía), y en cambio en el sistema ecológico buscamos que el animal distribuya mejor la energía, y que mantenga su equilibrio dentro del ecosistema. La alimentación entonces está muy descompensada, esta volcada a la producción, que no es lo que se busca. Por eso es muy importante el cambio mental, puesto que el ganadero no se puede centrar en índices como los litros producidos de leche, eso no sería una producción ecológica adecuada porque implicaría un coste de insumos demasiado elevado si se descuida la producción vegetal.

Está claro que todo esto también es necesario en el resto de producciones, pero en vacuno de leche lleva más tiempo.

Por otro lado, des de mi experiencia como veterinaria, veo que hay muchos ganaderos en conversión y que aún les cuesta entender como tienen que trabajar en la explotación, aún no han conseguido hacer el cambio mental de producción. Tienen que “desintensificarse” mentalmente. Por lo que yo sé, ellos el punto que más complicado encuentran es el de la alimentación.

¿Qué importancia tienen las ayudas en la conversión?

Creo que las ayudas deberían centrarse más en temas de educación y formación. Habría que poner más atención en eso.

Ahora hay muy poca ayuda en este sentido, las ayudas se convierten más en un trámite que no en algo útil.

¿Cuál es el rol del asesoramiento en este tipo de explotaciones?

Asesoramiento es muy importante. Hay mucha diversidad entre ganaderos, y los hay que tienen mucha formación y otros que en cambio van muy perdidos. La mayoría son autodidactas, y al

principio intentan prepararse mucho. Por ejemplo, conozco a varios que hicieron viajes técnicos, que buscan muchísima información, intentan aprender mucho de lo que ven en el extranjero y se interesan por aprender y mejorar.

Si encuentran algún técnico más enfocado a ecológico en su entorno les es perfecto, porque siempre trabajan en conjunto a partir de entonces. Pero no siempre es posible.

A parte de las ayudas de por sí, habría que contratar este servicio. Pero falta una red o plataforma de técnicos, no hay identificación de estas personas.

La mayoría del asesoramiento ahora mismo es privado... Falta sobretodo ver que hay la necesidad, que es un servicio que revertirá en ellos, y que hay personas que les pueden ofrecer este servicio. Hay ganaderos con las ganas pero que no conocen especialistas en su entorno, y a veces existen pero no los conocen... o simplemente no existen. Entre la falta de técnicos y el desconocimiento de los ganaderos sobre ellos, el resultado final es que muy pocas veces reciben un asesoramiento especializado, y no debería ser así.

La ley no refleja ningún límite de residuos tóxicos que se puedan dar en los alimentos o en los animales ecológicos, así como en los campos donde se conrean los alimentos para estos últimos. ¿Por qué cree que es así?

Ha habido intentos de trabajar en ese ámbito, intentando poner como etiquetado facultativo que son productos que no tienen residuos de según qué. Pero desde la administración eso no se permite, porque de alguna manera das a entender que el resto de productos puede que sí que lo tengan. Así pues desde la propia administración no permite esta información en la etiqueta. Es cierto que hay países que sí que lo dicen como Francia o Canadá (ex/ productos con cero antibióticos) pero aquí es difícil que suceda.

Otra cosa es que la producción es minoritaria, y establecer distinciones en la leche ecológica lo que haría sería generar una fragmentación de los productos. Y eso a nivel de las explotaciones que existen tampoco compensa ni tiene sentido. Hay muy poco volumen de producto para ser viable. La diferenciación dentro de ecológico tiene que esperar a que el mercado crezca para poder instaurarse.

El descornado es un punto que no todas las certificadoras ecológicas comparten, ya que algunas certificaciones privadas no permiten que se realice en ningún caso. ¿Está de acuerdo con esta prohibición? ¿Cree que permitir el descornado es útil?

En todas estas cuestiones (descornado, antibióticos, etc) lo importante es en primer lugar el bienestar animal. Así que si se realiza la práctica del descornado, lo que sí tiene es que ser lo mejor posible.

El hecho de recomendar o no el descornado varía mucho según el contexto de cada explotación, dependiendo de qué raza sea la utilizada, y el manejo de la granja. Debería estudiarse cada caso, y a partir de ahí ver si es correcto o no descornar. Por ejemplo, cuando hay varias razas y hay jerarquías raciales, entonces es un problema de manejo. Habría que ver la explotación (que no hace falta mucho tiempo para eso) y recomendarlo o no según la situación. Y si lo hacen tiene que ser con prácticas lo menos cruentas posibles.

Lo de la seguridad del personal es un poco la justificación, en general no debería ser un problema exceptuando en los toros... la problemática es la jerarquía y las lesiones que se provocan entre

ellas las vacas dominantes a las sumisas. No es tanto la protección a las personas, es un tema de manejo más fácil.

En cuanto al uso de medicamentos:

¿Qué protocolo de tratamientos utilizan los ganaderos con los que trata?

En general los tratamientos alternativos no son los tratamientos de primera elección en un porcentaje demasiado alto de las explotaciones de España. Se promueve, pero no suele ser la primera elección. Sobre todo en según qué enfermedades, por ejemplo mamitis, van directamente a tratamientos quimio-sintéticos.

¿Sabe si hay algún tratamiento alternativo que utilicen con preferencia?

Más o menos, en las explotaciones que visitamos, se utilizan en igual porcentaje la homeopatía y la fitoterapia. Quizá algo más la homeopatía, pero aproximadamente igual.

Quizá hay más técnicos homeópatas; pero como los ganaderos están más convencidos de la fitoterapia (porque la entienden más), al final terminan a la par. De todos modos es lo que comentábamos antes, falta educación en general.

¿Qué alternativas del tratamiento sistemático de las vacas en el secado utilizan los ganaderos?

En el secado la mayoría hacen un tratamiento sistemático igualmente, es una mala praxis. Hacen el tratamiento pero luego no siguen la evolución de las vacas, no saben si mejoran o recaen. Es por rutina del manejo en convencional, no se preocupan mucho por si se hace bien.

A veces los contagios altos son por culpa de las instalaciones, no se arregla con el tratamiento de secado. Es muy importante trabajar más en este punto. Se hace por sistema, no hay evaluación.

Pero cuidado, que también hay los que no hacen ningún tipo de tratamiento, cuando hay vacas que sí que lo necesitan...

¿Sabe si los ganaderos utilizan habitualmente el control biológico natural (como por ejemplo escarabajos, barbechos intercalados, drenajes de pastos...)?

En general los que conozco se basan en buenas rotaciones, hay muchos ganaderos convencidos (para mejorar la eficiencia de la producción vegetal, con la producción de leche, y para el control de parásitos). También se usa la homeopatía para el rebaño en prevención de parásitos, y para disminuir las células somáticas. De biocontrol poco más conozco.

¿Qué opina sobre la prohibición del uso de hormonas para la sincronización del celo en bovinos lecheros?

Esta prohibición está en armonía con lo que se busca en la producción ecológica, que es evitar cualquier inserción de productos químicos cuando hay ciclos hormonales naturales en los animales. Me parece correcto.

El técnico veterinario debería conocer estrategias de sincronización que no sean hormonales. En general las granjas tienen un DEL demasiado largo, porque hay muchos días abiertos. Los ganaderos que utilizan el toro trabajan mejor, pero en general les falta mirar estrategias de alimentación, luz, estacionalizar los partos, etc. Son técnicas más usadas en el norte de UE. Se

usan algunos tratamientos homeopáticos para mejorar la fertilidad de los animales individuales, pero falta formación de los veterinarios que trabajan en estas explotaciones. Suele ocurrir que como comentábamos, los técnicos que llevan estas granjas no son especializados y por lo tanto no conocen o no buscan alternativas...

En los supermercados a menudo se encuentra leche ecológica importada de otras comunidades autónomas o países.

¿Cree que esto implica una competencia difícil? ¿La diferenciación del producto es muy complicada de realizar?

En general la falta de consumo de productos ecológicos es sobre todo la falta de disponibilidad. El principal motivo es la falta de buenos canales de comercialización y de las infraestructuras adecuadas. A menudo es muy difícil colocar los productos a nivel de CCAA o estatal, y cuando los productores pueden colocar sus productos en líneas de supermercado pues tienen que cuidar ellos mismos el lineal, controlando que los stocks de producto de los estantes sean constantes. Y los que venden a nivel local se limitan mucho en distancia (venta a domicilio o cooperativas, tiendas de proximidad).

El otro punto esencial es que sólo hay una central lechera láctea ecológica en España, que hace recogidas sobretodo en el noroeste. Así pues los ganaderos tienen que tomar muchas decisiones, y se sumaría a lo que decíamos antes que la conversión es muy complicada. Hay que decidir si transforman, si venden a industria, si están en su zona de recogida... La transformación es mucho más difícil, y habría que haber asesoramiento al respecto. No debería ser un problema del ganadero, deberían poder tener asesoramiento para la orientación al mercado y venta. Porque si no el ganadero tiene que hacerlo todo y no puede llegar a tanto.

Lo que sí es importante y un valor añadido es la proximidad con el consumidor que se puede establecer en los productos ecológicos. Eso es un carácter distintivo muy interesante. Aunque también depende mucho de la geografía y lugar, porque hay zonas que la producción es mas local en general, y entonces la diferencia entre ecológico y convencional pues tampoco está tan clara para el consumidor.

En general la diferenciación no es difícil, pues está clara. Lo que falta es oferta.

¿Cree que debería estar más controlada la importación/exportación de productos ecológicos?

La importación está sobre todo en Catalunya, no en el resto de comunidades. No creo que sea un problema, porque el consumidor catalán cuida mucho su producto, creo que si hubiera leche ecológica catalana se vendería.

De todos modos, igualmente creo que debería controlarse más. Si no es un poco contrasentido. Lo interesante podría ser el concepto de huella ecológica (de carbono). Sería interesante que esa información sobre la trazabilidad de todo el producto pudiera ponerse en la etiqueta, o en un código QR. Es una línea que en el futuro quizá va a ser necesaria y debería estar integrada en la normativa. En la nueva normativa se va a ampliar los conceptos de medio ambiente y bienestar, así que a ver como lo resuelven.

Además, y teniendo en cuenta el tipo de consumidores, esto podría ser muy interesante. Pues en España hay un perfil muy elevado de consumidor ecológico que es aquel que compra por mimetismo, porque está de moda. En este caso, que el consumidor tuviera información sobre el

producto y su trazabilidad sería muy interesante para que pudiera informarse y así fidelizarse con el producto ecológico. Falta concienciación del consumidor general.

En la legislación uno de los primeros objetivos es obtener productos de calidad. ¿Cree que deberían ser más severos en algún aspecto?

Como calidad de la leche, la normativa se ha centrado en la calidad higiénica de la leche (residuos de antibióticos, etc), aunque ni siquiera lo comprueba. Eso debería tener constatación.

A nivel de la calidad de producto, sobretodo se comenzó con hortalizas. En leche hay un punto muy interesante que son los CLA, los ácidos grasos omega 3 y 6, y sería interesante que se estimulara a nivel profesional que se mantuviera ese perfil durante todo el año (ya que depende de la alimentación, a lo largo del año va variando según el pastoreo). Sería interesante que se mostrara y se trabajara en conjunto (a nivel estatal y europeo), trabajando la ración para que fuera más homogéneo. Eso sería un punto indiscutible de calidad.

¿Quiere comentar algún aspecto legislativo especialmente controvertido o que piense que no tiene sentido?

No es que sea controvertido, pero creo que un punto a mejorar son los tratamientos. Se promueven los tratamientos alternativos, pero la realidad es que pocas explotaciones los usan. Es un tema transversal: tiene que haber educación del ganadero, formación del veterinario y la administración debería apoyar la investigación en este punto, y ayudar en las dificultades en la iniciación a este punto. Es un contrasentido, porque se marcó pero no se está haciendo como debería, parece que la realidad y la legislación no están parejas. Creo que es el punto más importante.

Nos gustaría saber su opinión sobre la dificultad de la conversión ecológica en este tipo de explotaciones, y los problemas que comporta para los productores. Por ejemplo, en Catalunya en el 2012 solamente había 9 explotaciones de bovino lechero ecológico mientras que de carne había 316.

Hay una tendencia intensivista muy fuerte en las granjas lecheras. Y eso hace que el cambio de sistema sea muy difícil. Por ejemplo se tienen vacas con tendencia genética a la alta producción y existe muy poca base territorial (poca agricultura propia, pocas posibilidades de pastoreo)
También la falta de empresas compradoras de leche ecológica supone una dificultad para las granjas, hasta que ellas pueden tener su propio proyecto de transformación y comercialización

¿Qué importancia tienen las ayudas en la conversión?

Son muy importantes. En la etapa de conversión hay un tiempo crítico para la rentabilidad

¿Cuál es el rol del asesoramiento en este tipo de explotaciones?

Existe una gran necesidad de asesoramiento. Actualmente ni la oferta ni la demanda de asesoramiento, están lo bastante claras. Es decir el productor "siente" que necesita a sesoramiento, pero no tiene claro qué necesita ni dónde buscarlo

La ley no refleja ningún límite de residuos tóxicos que se puedan dar en los alimentos o en los animales ecológicos, así como en los campos donde se conrean los alimentos para estos últimos. ¿Por qué cree que es así?

Los productos ecológicos tienen que cumplir los límites de residuo igual que los convencionales. En mi opinión debería haber límites estrictos legislados en producción ecológica, con análisis periódicos de animales y tierras

El descornado es un punto que no todas las certificadoras ecológicas comparten, ya que algunas certificaciones privadas no permiten que se realice en ningún caso. ¿Está de acuerdo con esta prohibición? ¿Cree que permitir el descornado es útil?

La prohibición del descornado es propia de una producción muy específica, la Biodinámica. Desde su propia ética y filosofía está perfectamente justificado (si no eres biodinámico no tienes ese límite)
Por otro lado creo que el reglamento habría de ser muy restrictivo y sólo permitir el descornado en casos muy excepcionales. Claramente es un amutilación y sólo se justifica para evitar lesiones en animales muy hacinados y sin control jerárquico correcto

En cuanto al uso de medicamentos:

¿Qué protocolo de tratamientos utiliza?

1/homeopatía y fitoterapia como primera opción. 2/uso muy restrictivo y justificado de medicamentos de síntesis

¿Tiene algún tratamiento alternativo que utilice con preferencia?

Sí, la homeopatía

¿Utiliza alguna terapia alternativa de prevención?

Sí, homeopatía en diarreas neonatales y mastitis

¿Tiene muchos casos que deban tratarse con medicamentos alopáticos?

No. No es frecuente que sean necesarios

¿Qué alternativas del tratamiento sistemático de las vacas en el secado utilizan los ganaderos?

Secado natural aprovechando fase de baja producción. Restricción de alimento

¿Sabe si los ganaderos utilizan habitualmente el control biológico natural (como por ejemplo escarabajos, barbechos intercalados, drenajes de pastos...)?

Es muy variable. Hay algunos ganaderos que utilizan algunas técnicas y otros nunca

¿Qué opina sobre la prohibición del uso de hormonas para la sincronización del celo en bovinos lecheros?

Me parece correcta. En un buen sistema ecológico no son necesarias las hormonas
Las expectativas del consumidor ecológico son que no haya hormonas en absoluto

¿Qué opina sobre el sacrificio halal? ¿Cree que debería estar específicamente prohibido en el reglamento (tanto por motivos de bienestar como de higiene)?

No creo que tenga que prohibirse. Las normas de bienestar animal en el sacrificio son bastante hipócritas y más bien aspiran a dar buena imagen. Se puede hacer un sacrificio halal y otros tipo tradicional, con un buen nivel de respeto por el animal

En los supermercados a menudo se encuentra leche ecológica importada de otras comunidades autónomas o países.

-¿Cree que esto implica una competencia difícil? Evidentemente esa competencia y ese tipo de mercado hacen más difícil la implantación de producto local. En el caso de la leche la solución pasa por la diferenciación, la puesta en valor de lo cercano y con cambiar el modelo de distribución de leche UHT a leche fresca y pasteurizada, donde la competencia exterior es mucho más difícil

-¿La diferenciación del producto es muy complicada de realizar? En el comercio pequeño y directo es más fácil mediante información y comunicación. En los grandes centros es mucho más difícil, porque los intereses son otros

En el caso de la leche líquida, no tanto del yogur y el queso, el mayor elemento de diferenciación es la cercanía y el tipo de leche(pasteurizada contra UHT)

¿Cree que debería estar más controlada la importación/exportación de productos ecológicos?

Me temo que no se trata de controlar la importación y que en el mercado actual eso sea imposible
Creo que debería estar mucho más claro el lugar de origen de los productos. Cuando pasan primero por las manos de un operador nacional es casi imposible conocer ese dato

En la legislación uno de los primeros objetivos es obtener productos de calidad. ¿Cree que deberían ser más severos en algún aspecto?

A medio plazo debería ser obligatorio más porcentaje de alimentación en pastoreo y mayor limitación de la cantidad de concentrados

También debería ponerse en cuestión el sistema de transformación y envasado, ya que sabemos que las cualidades de las leches de larga conservación son muy dudosas

¿Quiere comentar algún aspecto legislativo especialmente controvertido o que piense que no tiene sentido?

Sara Lorda

Voldríem saber la seva opinió sobre la dificultat de la conversió ecològica per aquest tipus d'explotacions i els problemes que comporta per als productors. A Catalunya el 2012 tant sols hi havia 9 explotacions de boví lleter ecològic, mentre que de carn n'hi havia 316.

Bàsicament el problema mes important que veig de cara a la conversió és el tema de la comercialització. Els ramaders de boví de llet estan molt acostumats a vendre la llet a una central i això d'haver de transformar-la se'ls hi fa molt difícil i feixuc. A nivell productiu no veig dificultat al menys en el País Vasc a no ser que vinguin de models molt intensius.

Quina importància tenen els ajuts en la conversió?

Al principi no poden vendre la llet com ecològica però tenen un increment de despeses sobretot derivades de la compra de gra ecològic, així que al principi no poden revertir aquest increment de preu en el producte final.

Quin és el rol de l'assessorament en aquest tipus d'explotacions?

Sobretot en temes sobre la desintensificació, maneig de pastures, sanitat amb productes no químics...

La llei no reflecteix cap límit de residus tòxics que es puguin donar en aliments o animals ecològics, així com als camps on es conreen els aliments per a aquests últims. Per què creu que és així?

La normativa es clara al respecte, no es poden fer servir.

El escornat és un punt que no totes les certificadores comparteixen, ja que algunes certificacions privades no permeten que es realitzi en cap cas. Està d'acord amb aquesta prohibició? Creu que permetre el escornat és útil?

El escornat es una mutilació i crec que no s'hauria de permetre en cap cas, a no ser que realment sigui perillós aquell animal.

En quant a l'ús de medicaments:

- Quin protocol de tractament fa servir? Aquí tenim molts problemes amb els paràsits encara que no en boví de llet. No tenim protocols, actuem quan apareixen els problemes. El protocol és de no intervenir a no ser que sigui estrictament necessari i sempre actuem primer amb el maneig.

- Té algun tractament alternatiu que faci servir amb preferència? Homeopatia.

- Utilitza alguna teràpia alternativa de prevenció? Homeopatia.

- Té molts casos que s'hagin de tractar amb medicaments al·lopàtics? no

- Quines alternatives del tractament sistemàtic de les vaques durant el secatge fan servir els ramaders? Manual de bones practiques del secatge i de vegades homeopatia

- Sap si els ramaders fan servir habitualment control biològic natural (com poden ser els escarabats, els guarets intercalats, drenatges de pastures...)? no en fan servir

Què n'opina de la prohibició de l'ús d'hormones per a la sincronització del zel en bovins de llet?

Em sembla perfecte, no son necessàries.

Què n'opina del sacrifici halal? Creu que hauria d'estar específicament prohibit en el reglament (tant per motius de benestar com d'higiene)?

No se que és, crec que en la nostra zona no és una pràctica comuna.

Als supermercats sovint es troba llet ecològica importada d'altres comunitats autònomes o països.

-Creu que això implica una competència difícil? No crec que el preu d'aquesta llet sigui competitiu.

-La diferenciació del producte és molt complicada de realitzar? No, potser el més complicat és instruir al consumidor perquè consumeixi productes locals.

Creu hauria d'estar més controlada la importació/exportació de productes ecològics?

Sí.

En la legislació un dels primers objectius és obtenir productes de qualitat. Creu que haurien de ser més severes en algun aspecte?

Sí, crec que no haurien de permetre tractaments químics de cap tipus.

Vol comentar algun aspecte legislatiu especialment controvertit o que trobi que no té sentit?

La castració, encara que no es una pràctica habitual en boví de llet...

Voldríem saber la seva opinió sobre la dificultat de la conversió ecològica per aquest tipus d'explotacions i els problemes que comporta per als productors. A Catalunya el 2012 tant sols hi havia 9 explotacions de boví lleter ecològic, mentre que de carn n'hi havia 316.

La dificultat de la conversió en el cas de les granges de llet, és que és una conversió que s'ha de realitzar a llarg termini, sinó no és rendible. S'ha d'organitzar de manera que primer es reconverteixen les terres (2 anys) i és després que es fa la conversió de les vaques (els últims 6 mesos). Fent-ho així aconseguiries que al canviar els animals ja tinguissis els aliments de les teves pròpies terres, i que no calgui comprar-ho fora.

Així doncs, la primera dificultat és el temps de conversió (2,5 anys, com a mínim).

La segona dificultat és que a nivell tècnic el canvi és molt important, doncs sovint la producció convencional de vaca de llet és molt intensiva i el canvi es nota molt.

Per últim però no menys important hi ha la dificultat de l'alimentació. El canvi a ecològic fa augmentar la proporció de farratge verd de la dieta, de manera que es disminueix la producció, i es donen canvis en la qualitat de la llet. Sovint, el canvi es tradueix en una disminució de la producció però en una millor de la qualitat de la llet.

Així doncs, s'ha d'estar molt ben preparat per convertir-se a ecològic. És un replantejament important, amb molta baixada de producció i molts canvis.

Quina importància tenen els ajuts en la conversió?

Els ajuts en el cas del boví lleter no són essencialment importants. És a dir, en aquest tipus d'explotacions, que sovint són semi-intensives, els ajuts que es donen no compensen l'esforç de realitzar la conversió. Un ramader no es convertirà a ecològic degut als ajuts que obtindrà després. Són un complement, però no un al·licient.

Això és degut a que la inversió de capital és molt gran en comparació amb el que es rep d'ajut a canvi. Si s'hi apunten, el motiu no és l'ajut, sinó la comercialització diferenciada i la revaloració del producte, l'ajut només és un complement. I això en el fons és molt bo, perquè afavoreix l'autosuficiència de les explotacions. Normalment calculem que si l'ajut representa més d'un 10% del preu de venda de la producció d'una UBM (Unitat de Bestiar Major), es pot distorsionar el sector ja que es poden fomentar conversions per motiu de l'ajut. En el cas del boví de llet, aquest percentatge sol estar al voltant del 3%.

Quin és el rol de l'assessorament en aquest tipus d'explotacions?

En general les granges de vaques lleteres tenen (i mantenen) bastant assessorament, encara que no sigui especialitzat en ecològic. Mantenen els mateixos assessors que tenien abans de la conversió. Evidentment hi ha buits en l'assessorament, ja que aquest hauria de ser integral i multidisciplinari. D'aquesta manera es pot fer una diagnosi global de l'explotació (camps de conreu, bestiar, maneig, alimentació, etc.). Cal tenir present que en producció ecològica la prevenció sanitària, per exemple, s'ha d'abordar de forma global i a tota l'explotació, i no només en les instal·lacions ramaderes.

A nivell normatiu i administratiu hi ha alguns organismes i tècnics independents que ofereixen aquest servei, i és rol del Departament ajudar en aquest assessorament.

La Unitat PAE del DAAM, per facilitar informació tècnica específica de cada sector elabora les fitxes tècniques PAE. De boví de llet n'hi ha dues.

La llei no reflecteix cap límit de residus tòxics que es puguin donar en aliments o animals ecològics, així com als camps on es conreen els aliments per a aquests últims. Per què creu que és així?

La contaminació ambiental és inevitable, però això succeeix igual tant en convencional com en ecològic. No és un punt diferencial, i no tindria per què ser-ho.

Però en quant a fitosanitaris, OGM o antibiòtics, sí que estan estrictament controlats en ecològic, tal com marca la llei.

El escornat és un punt que no totes les certificadores comparteixen, ja que algunes certificacions privades no permeten que es realitzi en cap cas. Està d'acord amb aquesta prohibició? Creu que permetre el escornat és útil?

L'autorització excepcional del escornat la realitza el Departament, no el CCPAE, segons l'article 18 del Reglament (CE) 889/2008.

És un punt controvertit, però a la fi és el ramader qui ha de manejar el bestiar. Evidentment des d'un punt de vista ecològic s'hauria d'evitar, sobretot segons la filosofia biodinàmica, però en la realitat si el ramader et demana poder desbanyar els seus animals pels motius autoritzats... no t'hi pots negar, és ell qui ha de conviure amb els animals.

El nou reglament (que probablement sortirà al 2017), s'estan replantejant molts d'aquests punts controvertits. Potser hi haurà canvis, però encara no se sap amb certesa.

Què opina del sacrifici halal? Creu que hauria d'estar específicament prohibit en el reglament (tant per motius de benestar com d'higiene)?

Certament, el mètode de sacrifici en si no està descrit en el reglament. Està clar que hi ha moltes coses al reglament que no són al gust de totes les mentalitats.

Als supermercats sovint es troba llet ecològica importada d'altres comunitats autònomes o països.

-Creu que això implica una competència difícil? Sí, evidentment que això suposa una competència per a les explotacions de Catalunya. Tanmateix, a dia d'avui, hi ha tan poca producció que, en general, els ramaders de boví de llet ecològica de casa nostra troben el seu nínxol de mercat.

-La diferenciació del producte és molt complicada de realitzar? No, normalment amb el segell del CCPAE ja s'estan diferenciant bastant de la producció convencional.

Creu hauria d'estar més controlada la importació/exportació de productes ecològics?

*Resposta conjunta preguntes 7 i 8:

El problema a Catalunya rau en que els productors no tenen una central específica on portar la seva llet (a diferència de Galícia, on la recull Puleva). És aquest un altre motiu que dificulta la conversió de les explotacions catalanes: sense central, han de suportar per si mateixes tota la elaboració i comercialització dels seus productes.

Es tracta d'una pressió sobretot estructural, més que per competició de mercat.

Tot i que certament és una incoherència importar productes ecològics de molt lluny, però és complicat.

En la legislació un dels primers objectius és obtenir productes de qualitat. Creu que en relació a això haurien de ser més severes en algun aspecte?

El concepte de qualitat és molt ampli, crec que s'hauria de desglossar. Si ho mirem per les parts que engloba, la producció ecològica compta amb moltes qualitats importants:

- Organolèptica ✓
- Mediambiental ✓
- Nutricional ✓ (l'augment dels àcids grassos poliinsaturats degut a l'alimentació de base farratgera fa que sigui una llet molt interessant, d'igual manera que el creixement més lent de la fruita ecològica, per exemple afavoreix una major riquesa de nutrients en aquesta i menor quantitat d'aigua)

Però la qualitat no ha de ser una competència de la normativa, sinó que ha de millorar per la maduració del sectors i dels consumidors. Ells són els que han de ser exigents amb el producte i pressionar per a obtenir productes de major qualitat.

Vol comentar algun aspecte legislatiu especialment controvertit o que trobi que no té sentit?

Altres aspectes que la normativa no aclareix serien:

- Transport de matèria primera i elaboració de producte: es permet que la matèria primera ecològica recorri grans distàncies, etc, la qual cosa no té sentit. El reglament està forçant la integració agropecuària i la localització del producte, però en canvi quan parla de la elaboració no fa la mateixa reflexió. No manté la coherència, i això és discutible.
- Dejeccions: la llei obliga que les dejeccions provinents de granges ecològiques vagin a parar a terres ecològiques (i no a convencionals), mentre que una finca convencional pot donar les seves dejeccions a una d'ecològica en certes ocasions puntuals. Això no té gaire sentit, tot i que suposo que la intenció és la integració agropecuària.
- OGM: es permeten percentatges de contaminació, la qual cosa és discutible... però realment és difícil controlar-ho, així que tampoc s'hi pot fer més.

Anna Serra Serra (La Selvatana)

Per què vau fer la conversió a ecològic? Quins problemes principals vau tindre? Vau sentir un rebuig o incomprensió per part de la resta de ramaders?

En un moment en que el preu de la llet era molt baix, no eren viables les explotacions petites (munyir 100 vaques) la majoria de les granges o bé plegaven o bé integraven socis externs que aportessin capital per poder créixer. Nosaltres volíem seguir essent una granja familiar i vam buscar altres alternatives: el·laborar el producte i producció ecològica. D'aquesta manera tenim valor afegit. A més a més també teníem grans inquietuds per la producció ecològica.

Durant el període de conversió tens costos més elevats (costos eco) i vens a preu de convencional. El fet de sortir del canal de les centrals lleteres i comercialitzar directament fa que costi treure tot el producte, tens excedents i es lent. Durant molts mesos (anys) has de vendre llet eco a preu convencional i tens moltes pèrdues. Si aguantes pots arribar.

També t'has d'adequar a la producció ecològica. En el nostre cas hem hagut de plegar de fer blat de moro ja que ens van guanyar les males herbes.

La resta dels ramaders, al principi una mica de "caxondeo", però ara molts adopten tècniques que han vist fer a casa nostra i tots ens respecten moltíssim.

Hi ha algun aspecte legislatiu que us hagi sigut especialment difícil d'acomplir en la conversió, o en el maneig diari?

El control de la producció ecològica s'afegeix al control convencional i representa doble feina.

Considereu que rebeu suficients ajuts per la vostra tasca ecològica? Esteu suficientment informats al respecte per part de l'administració?

Crec que els ajuts estan bé. Però posaria més entrebancs a la producció convencional que abusa dels fitosanitaris i de les pràctiques que acaben en aliments que no son òptims pel consum humà.

Rebeu assessorament per part d'algun professional? Si és que sí, sobre quins temes? Creieu que hauria de ser una tasca a desenvolupar per part de l'entitat certificadora (CCPAE), o que seria més útil comptar amb l'existència d'un centre d'assessorament independent?

Tenim un nutròleg convencional que s'adapta al nostre sistema. Llegim molts llibres i ens trobem sovint amb companys eco per intercanviar experiències. Totes les tasques de difusió i formació son necessàries i molt ben vingudes. Preferiria que fos una tasca de l'administració més que d'una entitat privada

Quin és el maneig que realitzeu de les pastures? Heu tingut problemes per abastir els vostres animals de menjar?

Produïm un 80% del farratge. Comprem un 20% del farratge i el total del cereal. Les pastures a casa nostra son més un espai d'esbarjo i de desenvolupament del seu comportament natural, que no pas un lloc per alimentar-se. Servim verd a tall a dojo a l'estable i les vaques tenen accés lliure a pastures però ja surten de l'estable amb la panxa plena. Pressió urbanística... no ens podem permetre dedicar més de 4 hectàrees a la pastura.

La llei demana que l'alimentació dels vedells sigui a base de llet natural per un període mínim de 3

mesos (en bovins). Sobre aquest maneig:

-Aparteu la cria de la mare el primer dia? L'apartem a les 24h

-Quina llet feu servir després dels tres mesos? No prenen més llet

-Els manteniu 3 mesos en l'explotació i gestioneu vosaltres la venta del vedell (mascle), o el veneu abans a algú que crii vedells de carn? Els mascles marxen al mes i mig a una granja d'engreix convencional. Les femelles es queden totes a casa

-Se'ls ofereix algun pinso? De quin tipus? Prenen ordi i blat de moro en forma de farina a voluntat

Els vedells s'han de mantindre en grups després de la primera setmana. Com ho gestioneu? Crea conflictes entre ells, dominàncies?

No, son molt amics, son molt socials, no els hi agrada estar sols... es com el pati del cole... hi ha tot tipus de personalitats i maneres de fer, però ja s'espavilen i cada un troba el seu lloc .

El escornat és un punt que no totes les certificadores ecològiques comparteixen, ja que algunes certificacions privades no permeten que es realitzi en cap cas. Esteu d'acord amb aquesta prohibició? Creieu que permetre el escornat és útil?

Fins fa 6 mesos no desbanyàvem i hem tingut bastants problemes de vaques dominants que "matxaquen" a les demés. Finalment hem decidit cremar banyes per evitar conflictes entre elles.

En quant als medicaments utilitzats:

- Utilitzeu alguna teràpia alternativa (fitoteràpia, homeopatia, etc) en els vostres animals? no

- El seu ús és de primera elecció? No tenim problemes sanitaris

- Quins són els principals problemes que heu de tractar? No tenim problemes que necessitin tractaments, només treballem amb la higiene i les mesures de prevenció

- Les mamitis les afronteu com en una granja convencional o realitzeu algun maneig diferent?

(ex/ bany amb infusions fitoterapèutiques, homeopatia preventiva, estimuladors de la immunitat...)

Son frisones que poden donar una mitjana de 35 litres al dia en convencional. Els hi estem demanant una mitjana de 19 litres. Van sobrades. No hi ha mamitis. Si hi ha una munyida exquisida en quant a higiene.

Sobre les vaques adultes: com realitzeu el secatge sense utilitzar antibiòtics?

Les assequem directament entre els 220-230 dies. Les allunyem de la sala de munyir i dels vedells perquè no tinguin estímuls.

A quina distància teniu l'escorxador ecològic (km – temps)? Ja era ecològic abans de la vostra conversió o van incentivar-lo vostès per a que s'inscrivís?

No fem servir escorxador eco.

Què opineu del sacrifici halal? Creieu que hauria d'estar específicament prohibit en el reglament (per motius de benestar i higiene)?

Em sembla que la carn es mes bona i no crec que els animals pateixen mes. Potser no en se prou, però pel que m'ha explicat el de l'escorxador...

Creieu que ecològic és sempre sinònim de qualitat? Creieu que s'hauria de ser més sever en algun aspecte?

No. Ecològic és un tret més de qualitat.

Com han portat a terme la comercialització del seu producte? La diferenciació del producte ha sigut molt complicada?

Fires, xerrades, visites, ... és molt llarg d'explicar.

Sabem que als supermercats sovint es troba llet ecològica importada d'altres comunitats autònomes o països. Creieu que hauria d'estar més controlat?

Em sembla bé la competència lliure sempre que sigui lleial, que no menteixi. Quants kilòmetres de casa teva es producte de proximitat?